

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 127

Eylül 2024

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Olması Gerekene Şaşırarak.....	5
Görme Engelli Test Uzmanı Olmanın Manifestosu.....	8
Yapaydan Gerçeğe Bir Bilişim Hikayesi	12
Erişilebilir PDF Okuma Çözümleri Üzerine Bir Değerlendirme: Bookworm, qRead ve Adobe Acrobat Reader.....	17
Birlikte Öğrenelim Miniğim-2	26
Anaokulu Dönemi-1: Alışveriş Yapmak.....	31
Renkli Kâğıtlardan Bir Dünya Kurmak	34
Bakışına Göre Değişir.	38
Sibel Her Yerde.....	42
Önyargı Yamaçlarını Parçalamak	44
Gözetlenmek ve Gözetlemek Üzerine.....	48
Gözetlenen Evliliklerimiz	51
Yemek Yerlerinde Körcül Deneyim-1.....	54
İçimdeki Müzik	57
“Sesli mi Okusak?”	68
Çamaşır İşlerine Sıfırdan Giriş-1	70

Editörden

Yine geldi ekim ayı ve Engelsiz Erişim Derneği için ekimin en anlamlı etkinliği olan Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali. Adı üstünde, erişilebilirlik... Hayatın her alanında her şeyin herkes için ulaşılabilir ve kullanılabilir olması... Festivalin bu yılki teması sporda erişilebilirlik ve mottosu ise: “Kapsayıcılığı seç, harekete geç.”

Çoğu zaman sosyal mecralardan ortak spor alanlarında sakatların yaşadıkları ayrımcılıkları okuyoruz. Çünkü bir alanda faaliyette bulunabilmek için herkesten daha fazla uğraşmamız, insanların sağlamcı tutumlarını değiştirmek için kılı kırk yarmamız gerekiyor. Maalesef çoğunlukla gayet rahatsız edici ve gereksiz bahanelerle engelleniyoruz. Tüm bunlara rağmen olumlu örnekler de var elbette. Sevgi Mart Göcen oldukça nadir karşılaşılan bu örneklerden birini bizlerle paylaşıyor.

Erişilebilirlik bağlamında yaşadığımız çağın en önemli olgularından biri teknoloji. Onun erişilebilir olması ise çok hayati. Şüphesiz gelişen teknolojilerin erişilebilir olmasının sebeplerinden biri, gören test uzmanlarının yanı sıra artan görme engelli test uzmanları ve bu kişilerin yaptığı erişilebilirlik testleri. Erişilebilirlik testlerinde kullanabileceğimiz yöntem ve yazılımları, bu testlerin ne olduğunu ve neden gerektiğini anlatıyor bize Sarper Arıkan.

Körlerin fotoğraflar dahil pek çok şeye erişimini kolaylaştıran ve hayatımızın önemli bir parçası haline gelen yapay zekayı daha yakından tanımak ister misiniz? Kadir Ahıska'nın özgün kaleminden yapay zekâ ile neler yapabileceğimizi öğrenecek, bazı yapay zekâ araçlarını tanıyacağız.

Ekran okuyucular yardımıyla dijital ortamda hazırlanmış veya dijital ortama sonradan aktarılmış metinleri okumak aslında hiç zorlayıcı bir uğraş değil. Ah bir de şu Pdf'ler olmasa...

Konuk yazarımız Doğan Aydın başımızın belası pdf dosyalarının nasıl erişilebilir biçimde ekran okuyucularla verimli okunabileceğini Bookworm, QRead ve Adobe Acrobat Reader uygulamalarını inceleyerek anlattı.

Bizim aylak adam ve aylak madamın aylaklık yapamayacağı konulardan birisi, çocuk kitaplarını erişilebilir hale getirme çabasıdır. Çünkü Tipitoş aylaklık tanımaz. Evet, doğru bildiniz. Ayşe-Turgay Gümüş çifti çocuk kitaplarını erişilebilir hale getirme çalışmalarını festival özel sayımıza aldığımız bu yazılarında detaylı biçimde anlatıyor.

Kör bir anne olarak Dilek Başar Açlan, kızı Ela Hipatya ile ilgili pek çok deneyimini paylaştı daha önce bu satırlarda biliyorsunuz. Ela Hipatya dergimizle birlikte büyüyen çocuklardan yalnızca biri. Artık okullu oldu. Rengarenk başka bir dünya açıldı önünde. Ailesi onun ilk okul heyecanını, yani ana sınıfı alışverişini nasıl halletti dersiniz? Yanıtlar Dilek'in yazısında.

"Origami" sözcüğü size ne hatırlatıyor? Gülcan Altun origamiyle ilgili anılarından başlayıp Cem Yılmaz'a uzandıktan sonra sizi origami sanatının kaynağına ve beklenmedik bir duygu yoğunluğuna taşıyor. Ama niye, neden ve nasıl!

Bakmak ille de gözle mi olur? Evinizde dekorasyon değişikliği yapmak istiyorsunuz, bütün inisiyatifini tasarımcıya mı bırakırsınız? "Tanecik" kitabı öyle demiyor. Peggy Elliott paylaşımını Ali Çolak'ın güzel çevirisiyle okuyoruz.

Canavarca işlenen kadın cinayetlerinin tüm gündemi kapladığı bu günlerde, arşivden kadın konulu bir paylaşım alalım istedik. Kadın olmanın da engelli olmanın da oldukça zor olduğu bir toplumda engelli kadın olmanın zorlukları da saymakla bitmiyor maalesef. Elif Emir Öksüz bu konuyla ilgili harika bir çalışmayı bizlerle paylaşmış.

Önyargı bariyerleri her yerde, her zaman, herkesin önüne çıkan bir şey. Ya onu parçalamak mümkün mü? Karşıdaki onu parçalamaya niyetli mi ki? Bunun yanıtı bulunabilir mi? Neyse bu sorular uzar gider ama Burak Sarı'nın sorgulamasını okudukça okuyasınız gelir.

Önyargılar o kadar hâkim ki hayatımıza, karşıdakini salt engelliliği ya da etnik kimliğiyle görürüz çok zaman. Şeyma Büyükurvay Şatay, geçmiş yazılarından birinin başlığından yola çıkarak bu kavramı düşünmüş. Gözetlemek, dahası bizim sık sık yaşadığımız bir şey: Gözetlenmek...

Sağlamcı kafa yapısı, kendisinden farklı olanı her zaman ve her yerde gözetlemekte hiçbir sakınca görmez. Öyle ki ne özel hayat durdurur onları ne mahremiyet. Konuk yazarımız Nuri Turhan tam da bu konuda söyleyecekleri olanlardan...

Sağlamcıların bir derdi de bizim yemek yiyip yiyemememiz. Ayça Balcı Güngör biz körlere kolaylık sağlayacak deneyimler paylaştığı yazı dizisinin ilk yazısında bizlere neler anlatmıştı anımsayalım.

Nurşen Korkmaz Sağlamcılığı yerle bir eden bir kitap ile karşımızda bu ay. Yazarı Sharon M. Draper olan İçimizdeki Müzik adlı kitap hakkındaki değerlendirmelerine kulak verelim.

Genç yazarımız Ecrinnur Aytakin söylenen sözlerin, tarihe düşülen notların boş olmadığına dair bir yazı ile selamlıyor bu ay sizleri.

Dergimiz sayfalarında, yalnız yaşayan hem kör hem işitme engelli biri olarak kişisel çözümlerini okuduğumuz biri de Murat Kefeli. Yeni bir yazı dizisinde çamaşır işleriyle ilgili deneyimlerini anlattı bizlere. Özel sayımıza bu dizinin de ilk yazısını almayı uygun bulduk. Devamını takip eden sayılardan okuyabilirsiniz.

Arşivden bir kez daha sizlere hatırlatmak üzere seçtiğimiz yazıları kattık bu ay heybemize. Gelecek sayıda yepyeni anlatılarla hiçbir kadının cinayete kurban gitmediği, hiçbir insanın açlıktan ölmediği, savaş haberlerinin televizyondan üstümüze dökülmediği bir dünya diliyoruz. Bizi izlemeye devam edin.

Olması Gerekene Şaşırarak

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 121, Mart 2024

Merhaba dostlar. Bu ay sizlere biraz güzelliklerden bahsetmek istedim. Aslında güzellik değil olması gereken şeyler. Ama her zaman rastlamayınca insana farklı geliyor.

Yaklaşık sekiz ay kadar önce Fitngym Sports Club isimli bir spor salonuyla görüşmeye gittim. Aslında çok büyük bir ihtimalle reddedileceğimi, aletlerin tehlike yaratacağını, benim güvenliğimi sağlayamayacakları bahanelerini dinleyeceğimi düşünüyordum. Çünkü yıllardır hep bu masalları dinleriz. Tabii “Neden aletler bizim için tehlike yaratır? Bir yetişkin olarak benim güvenliğimden neden onlar sorumludur?” gibi soruların cevaplarını halen bulamadım. Ama buram buram ayrımcılık ve normallik kokmuyorlar mı sizce de?

Neyse salonun üyelik danışmanı ile konuşmaya başladık. Ders saatleri, salonun kullanım esasları, duşların ve giyinme kabinlerinin nerede olduğu falan gibi konulardan konuşuyoruz. Ama benim beynim halen olanları algılamıyor. “Yok” diyorum içimden, “Kesin başka birisi için bilgi almaya geldiğimi düşünüyorlar.” Sohbetin sonunda danışmana, “Salona ben üye olacağım biliyorsunuz değil mi?” diye sormak zorunda kaldım. Danışman gayet rahat bir tavırla, “Tabii tabii, biliyorum. Başta konuşmuştuk ya” deyince rüyada olmadığımı anlamak için bir de kendimi dürttüm. Öyle ya yıllardır her başvurduğum salondan aynı masalları dinleyerek ayrılmış, bazıları hakkında şikâyetle bulunsam da hiçbir sonuç alamamıştım. Aslında çok normal olan ve olması gereken bir durumla karşılaşmak bile artık bizi şoka sokar hale geldi. Biz sohbetimize devam ederken birlikte çalışacağım spor hocam yanıma geldi ve onunla da tanıştık. Ben ertesi gün spor için hazırlıklı gelmek üzere ayrıldım yanlarından.

Spor günü geldiğinde bile tereddütlerim vardı. “Ya bir yanlış anlaşılma olmuş. Biz sizinle çalışamayacağız” diyebilirlerdi. Çünkü eşimin kardeşi yakın bir zamanda üniversitenin havuzundan aynı cevabı almıştı ki kendisi de kör. Arkadaşıyla geldikleri için bir kerelik girmesine izin vermişler ama sonrasında ya engellilerin geldiği saatlerde gelecekmiş ki o zaman daha çok görevli olup onları koruyabiliyormuş ya da havuzu kullanamayacakmış. Yetişkin,

öğretmen ve gayet iyi yüzen bir insanı “kör” diye görevlilerin koruması gerekiyor yani. Bu olaydan sonra, spor salonunun tutumu bana rüyadaymışım hissi vermişti. Anlarsınız herhalde hislerimi dostlar.

Salona girdim. Daha önce iç yerleşkesini bilmediğim için bir görevliden oryantasyon istedim. O sırada spor hocam yanıma gelip “Buyurun, birlikte gidelim. Ben de üstümü değiştirecektim zaten” deyince sanırım gerçek hayatta olduğumu anlayabildim.

Giyinme odaları için iki kat aşağı inmek gerekiyordu. Merdiven başına gelince birisinin ya da en azından hocamın koluma atlamasını bekledim ama o gayet rahat bana ortamı betimlemeye devam ediyordu. İndik, bana giyinme kabinlerinin, tuvaletin ve duşların yerini gösterip dolapları da nasıl kullanacağımı anlattıktan sonra “Giyinip yukarı çıkacağım. Sizi bekliyorum” deyip ayrıldı yanımdan. Ben de giyinip alana gittim.

Bir form da orada doldurmamız gerekiyordu. İşte klasik herhangi bir alerji durumu, kullanılan ilaç, hastalık vesaire. Tam “Kendinizle ilgili belirtmek istediğiniz bir durum var mı?” sorusuna gelince, “Hocam, kör olduğumu belirtsek mi?” dedim. “Neden ki? Sporu gözle yapmıyoruz. Kaldı ki öyle olsa bile bir yolu bulunurdu. Ben belirtilecek bir özellik olduğumu düşünmüyorum ve yazmayacağım” dedi hocam. Allah’ım kesinlikle rüyadaydım. Tam da bizim gibi düşünen, yıllardır herkesin kafasına kazımaya çalıştığımız düşüncelere sahip, üstelik bu düşüncelere benim hiç çabam olmadan ulaşmış bir insanla karşı karşıyaydım.

Form doldurma işi bitince alana geçip çalışmaya başladık. Hocamın bazı hareketleri birkaç kez anlatması gerekse de ilk dönemler mat üstünde her şey gayet güzel gitti. Birkaç ders sonra aletleri kullanmaya başladık. Önce sevgili hocam Ceyda Hanım bana aletleri ve ne işe yaradıklarını anlatıyor, sonra da nasıl kullanmam gerektiğini betimliyordu. O spor salonu sahiplerinin bizler için tehlike yaratacağını söyledikleri tüm aletleri çok rahatlıkla kullanabiliyorum ve şu ana kadar da hiçbir tehlike ile karşılaşmadım. Bu durum da gösteriyor ki tehlike aletlerde değil, sağlamlıklı kalıplaşmış, içine de normallik betonu dökülmüş beyinlerde.

Bugüne kadar spor salonu içinde bulunan koşu bandından AirSky'a, bench üzerinde ağırlık kaldırmaktan halat çekmeye ve kızak kullanmaya kadar hemen her türlü aleti kullandım. Eşitliğe inanmış güzel insanlarla herkes için mutlak ihtiyaç olan spor keyfini sonuna kadar yaşayabiliyor olmaktan çok mutluyum. Elbette bu satırlardan sevgili spor hocam Ceyda Barut'a ve Fitngym Sports Club salon yöneticilerine de çok teşekkürlerimi gönderiyorum. Diliyorum ki onlar gibi insanlar çoğalır ve eşitliğe dair umutlarımız artarak devam eder.

Görme Engelli Test Uzmanı Olmanın Manifestosu

Sarper Arıkan

sarperarikan@gmail.com

Sayı: 117, Kasım 2023

Yazıma başlarken dijital dünyanın daha erişilebilir olması adına önemli adımlar atmış sevgili kardeşim Olcay Aşçı'yı özlemle ve rahmetle anıyorum. Sensiz bir eksigiz sevgili kardeşim...

Giriş

Dijital dünya her bireyin rahatça erişebilmesi gereken bir alan olmalıdır. Bu bağlamda, görme engelli test uzmanlarının rolü büyüktür ve bu nitelikteki test uzmanları engelli bireylerin web siteleri, uygulamaları ve diğer dijital hizmetleri sorunsuz bir şekilde kullanabilmelerini sağlamak için çalışır.

Erişilebilirlik Testinin Tanımı ve Önemi

Erişilebilirlik testi, engellilerin dijital ürün veya servisleri kullanabilmesini sağlamak amacıyla yapılır. Bu süreç, ürünün WCAG gibi standartlara uyup uymadığını ve engelliler tarafından kullanılan araçlarla uyumlu olup olmadığını kontrol etmeyi içerir. Erişilebilirlik sadece engelli bireyler için değil, yaşlılar ve geçici engeli olan bireyler için de önemlidir. Bu nedenle, erişilebilirlik testi dijital ürünlerin ve hizmetlerin herkes tarafından kullanılabilir olmasını sağlamak için kritik bir rol oynar.

Erişilebilirlik Testi için Öne Çıkan Araçlar

1. Testsigma: Bulut tabanlı, AI destekli bir otomasyon test çözümüdür. Test süreçlerini hızlandırır ve test senaryolarının kolayca oluşturulmasını sağlar.

2. AccessiBe: AI, makine öğrenimi ve bilgisayar görüşünü entegre ederek erişilebilirlik sürecini hızlandırır ve basitleştirir. Web sitelerini otomatik olarak analiz eder ve erişilebilirlik sorunlarını düzeltir.

3. Siteimprove: Web sitelerinizi kapsamlı bir şekilde incelemenize olanak tanır ve erişilebilirlik sorunlarına dair detaylı raporlar sunar.

4. Google Lighthouse: Otomatik erişilebilirlik testi için kapsamlı bir çözümdür. Web sitelerinin performansını, SEO'yu ve erişilebilirliği değerlendirir.

5. UsableNET: WCAG ve ADA web uyumluluğu testini basitleştirir ve web sitelerinin erişilebilir olup olmadığını kontrol etmeye yardımcı olur.

Erişilebilirlik Testinin Temel Unsurları

1. Renk Kontrastı: Metin ve arka plan arasında yeterli kontrast olmalıdır. Bu, metnin okunabilirliğini artırır, az görenler ve renk körlüğü olan bireyler için önemlidir.

2. Sade Dil Kullanımı: İçeriğinizin herkes tarafından anlaşılabilir olması gerekir. Karmaşık dil ve jargon kullanımından kaçının.

3. Altyazılı Videolar: Videolar, içerikleri açıklayan altyazılar içermelidir. Bu, işitme engelli bireyler için önemlidir.

4. Klavye ile Navigasyon: Web siteniz klavye ile gezinmeye uygun olmalıdır. Bu, hareket kısıtlılığı olan bireyler için önemlidir.

Erişilebilirlik Testi Yapma Yöntemleri

1. Dahili Erişilebilirlik Kontrollerini Kullanın: Testsigma gibi araçlar yaygın erişilebilirlik sorunları için dahili kontrollere sahiptir.

2. Erişilebilirlik Testi Çerçevesini Kullanın: aXe ve WAVE gibi çerçeveler daha kapsamlı kontroller yapabilir.

3. Özel Erişilebilirlik Test Araçlarını Kullanın: Bu araçlar erişilebilirlik testi sürecini destekler.

4. Manuel Test Yapın: Otomasyon testinin yanı sıra manuel test de önemlidir. Sözelimi, ekran okuyucularla yapılan testler örnek olarak verilebilir.

Erişilebilirlik Testi ve Kullanıcı Deneyimi

Erişilebilirlik testi sadece teknik bir gereklilik değil, aynı zamanda iyi bir kullanıcı deneyimi sağlamanın bir parçasıdır. Erişilebilir bir web sitesi veya uygulama tüm kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılar ve onlara değer verdiğinizi gösterir. Bu, marka sadakatini arttırabilir ve daha geniş bir kitleye ulaşmanıza yardımcı olabilir.

Erişilebilirlik ve Yasal Uyum

Erişilebilirlik sadece etik bir sorumluluk değil, aynı zamanda yasal bir zorunluluktur. Birçok ülkede engelli bireylerin dijital ürün ve hizmetlere erişebilmesi için yasal düzenlemeler bulunmaktadır.

Erişilebilirlik Testi ve Sürekli İyileştirme

Erişilebilirlik testi sürekli devam eden bir süreçtir. Teknoloji ve standartlar sürekli olarak gelişmektedir. Bu nedenle, erişilebilirliği düzenli olarak değerlendirmek ve iyileştirmek önemlidir. Bu, kullanıcı deneyimini döngüsel biçimde geliştirmenize ve dijital ürünlerinizin ve hizmetlerinizin herkes tarafından kullanılabilir olmasını sağlamanıza yardımcı olabilir.

Sonuç

Erişilebilirlik testi, engelli bireylerin dijital dünyaya tam anlamıyla erişebilmesi için hayati öneme sahiptir. Testsigma gibi araçlar bu süreci hızlandırmaya ve kolaylaştırmaya yardımcı olabilir.

Yapaydan Gerçeğe Bir Bilişim Hikayesi

Kadir Ahıska

kadir.ahiskali.1339@gmail.com

Sayı: 118, Aralık 2023

Günümüzde akıllı telefonlardan otonom araçlara, sağlık sektöründen finans dünyasına kadar pek çok alanda etkisini hissettiren yapay zekâ, kökenlerine bakıldığında adeta bir bilim kurgu romanından fırlamış gibi görünüyor. Ancak bu çığır açan teknolojinin serüveni, geçmişe doğru bir yolculuğa çıktığımızda oldukça sürükleyici ve çeşitli bir hikâyeye sahip.

Yapay zekâ ilk adımlarını 20. yüzyılın ortalarında attı. Bu dönemde bilgisayarlar hala büyük odalara sığan dev makinelerdi ve işlemler için genellikle delikli kartlar kullanılıyordu. Ancak bu devasa makinelerin bellek kapasitesi ve işlem hızı oldukça sınırlıydı. Yapay zekâ konsepti, bilgisayarların insan benzeri düşünme yeteneklerine sahip olabileceği fikrine dayanıyordu ancak teknoloji o dönemde henüz bu hedefe ulaşmaktan uzaktı.

1960'ların sonlarına doğru bilgisayarlar ve yazılım geliştikçe yapay zekâ alanında da önemli ilerlemeler kaydedilmeye başlandı. İlk uzman sistemler ortaya çıktı ve bu sistemler belirli konularda uzmanlaşmış bilgi tabanlarına dayanarak kararlar alabiliyorlardı. Ancak bu sistemler genellikle belirli görevlere odaklıydı ve genel zekâ seviyesine ulaşmaktan uzaktı. Günümüze geldiğimizde ise yapay zekâ derin öğrenme, sinir ağları ve makine öğrenmesi gibi alanlardaki devrim niteliğindeki gelişmelerle karşımıza çıkıyor. Büyük veri setleri ve güçlü bilgi işleme kapasitesi, yapay zekanın gerçek dünya problemlerini çözmekte daha etkili hale gelmesine olanak tanıdı.

Biz körlerin kullandığı Be My Eyes gibi uygulamalardan yapay zekâ destekli resim çizme uygulamalarına, diğer yüz tanıma sistemlerinden otonom araçlara kadar yapay zekâ artık günlük yaşantımızın bir parçası haline geldi. Bir zamanlar kör bireyler görsellerin içeriğine erişim konusunda çoğunlukla gören bireylere ihtiyaç duyarken yapay zekanın geldiği son noktada istenilen görsel hakkında detaylı betimleme almak mümkün hale geldi.

Peki başka neler yapıyor bu yapay zekâ? Günümüze gelirken sadece yüz tanıma ya da görsel betimleme özelliğine mi sahip oldu?

Hayır, değerli okurlar. Yapay zekâ gelişme sürecinde birçok alana evrildi ve aşağıda bu alanları yazımızda kısa kısa sizlere anlatacağım.

PDF İşleme

Yapay zekâ belge işleme konusunda oldukça etkilidir. Pdf dosyalarındaki metinleri algılamak, belge içeriğini anlamak ve belirli bilgileri çıkarmak gibi işlemleri gerçekleştirebilir. Bu, büro işlerini hızlandırabilir ve belge yönetimini kolaylaştırabilir. Birden fazla pdf ile ilgili yapay zekâ aracı vardır fakat en bilineninin adını ve bağlantısını aşağıya bırakıyorum. Bu aracı kullanarak pdf dosyalarınızı özetleyebilir, büyük pdf dosyalarında arama yapabilir ya da chat özelliği ile sormak istediğiniz soruyu sorup pdf dosyanız ile ilişkili cevabı alabilirsiniz.

pdf.ai

Slayt Oluşturma

Yapay zekâ, içeriği analiz ederek otomatik olarak slayt sunumları oluşturabilir. Bu, kullanıcıların içeriğe odaklanmalarına ve sunumlarını daha etkili bir şekilde hazırlamalarına yardımcı olabilir. Bu konuya örnek olarak da Plus.AI platformundan bahsedebilirim fakat en az 10 adet yapay zekâ destekli slayt oluşturma platformu olduğunu da eklemem gerekiyor.

Ayrıca ek olarak belirtelim, Chat GPT 4 kullanıyorsanız eklentileri ile slayt düzenlemeniz ya da oluşturmanız da mümkün. Plus.AI Google dokümanlar ya da Google slaytlar üzerinden çalışan bir platform ve Google ile entegre halde dosyalarınızı oluşturup güncelleyebiliyorsunuz. Daha fazla detay için aşağıdaki bağlantıdan Plus.AI platformuna hızlıca ulaşabilirsiniz:

plus.ai

Ses Düzenleme

Yapay zekâ, ses dosyalarını analiz ederek gürültüyü azaltabilir, ses düzeyini dengeleyebilir ve hatta konuşma metinlerini yazıya dönüştürebilir. Bu, ses düzenleme işlemlerini daha hızlı ve etkili hale getirebilir. Bu bölümde de fazlaca işimize yarayabilen platformlardan iki öneri bırakacağım. Önerilerden ilki içerisinde barındırdığı sesler ile metin seslendirmesi, dublaj ve daha birçok şey yaptırmaya yararken diğeri de bir ses kaydındaki konuşmayı yazıya çevirme süreçlerinde kullanılabilir:

elevenlabs.io

assemblyai.com/

Haber Özeti Oluşturma

Yapay zekâ büyük miktardaki haber makalelerini analiz ederek özetler oluşturabilir. Bu, haber takibi yapanlar için büyük bir kolaylık sağlar ve önemli bilgileri daha hızlı erişilebilir hale getirir. Bu durum için de Chat GPT temel olarak kullanılabilir fakat oluşturulan özetlerin kontrol edilmesi gerekebilir çünkü Chat GPT 3 sürümünde özetleme kısmi tekrarlara yol açabilir.

Yazım Denetimi ve Düzeltme

Yapay zekâ tabanlı dil işleme algoritmaları, yazım hatalarını tespit edebilir ve dilbilgisi düzeltmeleri yapabilir. Bu, yazıları düzeltmek ve profesyonel bir dil kullanmak isteyenler için faydalıdır. Bu konu için bir özel yapay zekâ platformu bulamasam da yine Chat GPT platformu ile yazılar hakkında fikir sahibi olmak mümkün. Düzenlemek istediğiniz yazıyı Chat GPT ile paylaşın, fikir olarak yazınızı şekillendirin. İmla önerileri, cümle düşmeleri ve daha birçok konuyu Chat GPT ile sohbet ederek çözüme kavuşturabilirsiniz.

Öneri Sistemleri

Yapay zekâ kullanıcıların geçmiş davranışlarını analiz ederek alışveriş önerileri, film tavsiyeleri veya diğeri kişiselleştirilmiş önerilerde bulunabilir. Bu konu için bir araç önermeme gerek yok çünkü her kullandığımız teknolojik ve internet tabanlı cihaz öneri sistemleri ile

entegre çalışabilir. Örneğin telefonda, bilgisayarda, tabletimizde ve benzeri teknolojik aletlerde yapay zekanın öneri sistemleri ile karşılaşmanız pekâlâ mümkün olacaktır.

Çevirmenlik

Google Translate gibi zamanın popüler platformları, yapay zekâ daha fazla hayatımıza girince biraz geride kalmış olabilir. Çünkü Google Translate gibi platformlar belirli veriler doğrultusunda çeviri yapabilirken yapay zekâ algılama ve yorumlama sistemlerini de devreye sokarak sizleri daha doğru çeviri sonucuna ulaştırabilir. Bu konuya yönelik verebileceğim en iyi platform önerisi ise Deepl sitesidir. Bu platform uzun yazıları cümle bütünlüğüne göre değerlendirip yine aynı cümle bütünlüğünde çevrilmiş şekilde size aktarabilir. Kullanımı fazlaca kolay ve ücretsiz olan platforma hızlıca ulaşmak için aşağıdaki bağlantıyı kullanabilirsiniz:

www.deepl.com

Sonuç olarak yapay zekâ, kökenlerinden günümüze kadar geçirdiği evrimle adeta bir bilim kurgu hikayesini gerçeğe dönüştürdü. Bilgisayarlarımızın dev makinelerden günlük hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesine uzanan bu hikâyeye, teknolojinin sınırlarını zorlayarak insan yaşamını daha akıllı, etkili ve erişilebilir hale getirdi. Görsel algıyı iyileştiren uygulamalardan finans dünyasının stratejik analizlerine, eğitimde kişiselleştirilmiş öğrenmeye kadar birçok alanda karşımıza çıkan yapay zekâ sadece bir teknolojik gelişme değil, aynı zamanda hayatımıza dokunan bir yardımcı oldu.

Belge işlemeden slayt oluşturmaya, ses düzenlemeden haber özetlemeye kadar birçok alanda kullanılan yapay zekâ iş süreçlerini hızlandırarak zaman tasarrufu sağlıyor. Ancak teknolojinin bu denli gelişmiş olduğu bir dönemde, etik sorumlulukları ve güvenlik endişelerini göz ardı etmemek de önemlidir. Yapay zekâ gelecekteki potansiyelini daha da genişletecek gibi görünüyor. Ancak bu süreçte insanlık olarak bu güçlü teknolojiyi bilgece yönetmeli, etik standartlara uygun kullanmalıyız. Yapay zekanın getirdiği değişimleri izlerken insan odaklı çözümler üretmeye devam etmeli ve teknolojiyi insanlığın hizmetine sunmalıyız. Bu sayede gelecekteki yapay zekâ hikayemiz daha aydınlık ve sürdürülebilir bir yola evrilecektir. Gelişen teknolojiyi faydalı kullanabilmek, her alanda gelişebilmek dileği ile...

Erişilebilir PDF Okuma Çözümleri Üzerine Bir Değerlendirme: Bookworm, qRead ve Adobe Acrobat Reader

Doğan Aydın

dadoganaydin@gmail.com

Sayı: 126, Ağustos 2024

Ekran okuyucular yardımıyla dijital ortamda hazırlanmış veya dijital ortama sonradan aktarılmış metinleri okumak aslında hiç zorlayıcı bir uğraş değil. Ah bir de şu Pdf'ler olmasa...

Ekran okuyucumuzun bir metni sağlıklı şekilde seslendirebilmesi için söz konusu metnin düzenlenebilir ve yeniden biçimlendirilebilir bir formatta olması gerekiyor. Örneğin Word ya da EPub formatındaki belgeler okuyucuya metnin hazırlandığı şablonu dayatmadığı için, bu belgelerin içerikleri kolaylıkla ekran okuyucular tarafından tanınabiliyor. Ekran okuyucumuz böylece başlıklar, liste öğeleri, tablolar, linkler, satırlar, paragraflar gibi metin öğelerini rahatça ayırıştırabiliyor ve bizlere bir web arayüzünde dolaşır gibi belge içinde gezinebilme olanağı sağlıyor.

Peki ya Pdf'ler? PDF dosyalarının amacı belgeleri hazırlandıkları şablonda değişiklik olmadan taşımak; farklı cihazlarda, farklı uygulamalarda belgenin halihazırdaki biçimsel niteliklerini korumaktır. Zaten Pdf'in açılımı olan Portable Document Format, Taşınabilir Belge Formatı anlamına geliyor. Pdf'lerin bu yapısı ekran okuyucularımızın metindeki farklı elementleri, biçimsel nitelikleri ve sayfa düzenini ayırt edememesine, yalnızca metne odaklanmasına yol açıyor.

Bu yazıda PDF gibi yaygın bir dosya formatı konusunda yaşanan bu erişilebilirlik problemlerini gidermek için çözümler sunan ve körler arasında sıklıkla tercih edilen üç uygulamayı, Bookworm, QRead ve Adobe Acrobat Reader'ı, karşılaştırarak uygulamaların bize

sunduğu avantajları ve dezavantajları, birbirlerine üstün gelen yanlarını, eksilerini ve artılarını kendi deneyimlerimden yola çıkarak anlatmaya çalışacağım.

Bookworm- The Universally Accessible Document Reader

Bookworm'un en büyük avantajı sadece Pdf'leri değil, neredeyse tüm belge formatlarını desteklemesi ve web sitelerindeki okumak istediğimiz gövde metnini ayırarak karşımıza getirebilmesi. Üstelik tüm özellikleri ücretsiz sunuluyor. Elbette burada PDF okuma özelliğine değineceğim.

Bookworm Pdf'leri açmak konusunda oldukça hızlı. Belge içinde gezinmek, arama yapmak veya istenen sayfalara gitmek de oldukça kolay. Ayrıca uygulama içinde dahili bir OCR, yani metin tanıma özelliği ve metni seslendirme aracı da bulunuyor. OCR için Windows OCR ve Tesseract seçenekleri sunuluyor. Ama tüm metni değil, üzerinde bulunduğumuz sayfaları tek tek tarayabiliyoruz yalnızca.

PDF okuma performansına gelince, metin elementlerini pek fazla ayırt edemediğini, ancak sayfadaki tüm metni, sayfa numaraları ya da dipnotlar gibi üst ve alt bilgileri eksiksiz okuduğunu söylemem gerekiyor. Üst bilgi ve alt bilgi konusu özellikle akademik yayınlarda oldukça önemli bir konu. Bu nedenle Bookworm'un yalnızca gövde metni değil, tüm sayfayı okuması önem arz ediyor.

PDF her ne kadar bir standart oluşturmak için ortaya çıkmış bir format olsa da Pdf'e dönüştürülen belgelerin bir standardı olmadığından üç uygulamada da kimi zaman benzer sorunlarla karşılaşılıyor. Örneğin bazı belgelerde ekran sentezleyicimizin aksanı kayabiliyor, sentezleyici sesi sanki farklı bir dilde okumuş gibi hareket edebiliyor ya da bozuk bir metni

okumaya çalışıyormuş gibi davranabiliyor. Bu gibi durumlarda Adobe Acrobat Reader dışında ekstra okuma seçenekleri sunan başka bir uygulama yok.

Bookworm'un diğer bir eksisi, tüm operasyonun tek bir geliştiriciye bağlı olması. 2022 yılından bu yana resmi bir sürümü çıkmadı. Bu yazı kaleme alındığı sırada web sitesinin bile çalışmadığını söylemem gerek. Tabi uygulama açık kaynaklı olduğundan 2022 yılından bu yana gayri resmi olarak geliştirilmeye devam ediyor ve ara sıra beta sürümleri yayımlanıyor. Son bilgilere göre uygulamanın geliştiricisi yeni bir ana sürüm için çalışmaya başlamış. Ama belirttiğim gibi tek bir kişiye bağlı olduğundan ve kurumsal bir desteğe sahip olmadığından gelecekteki varlığı konusunda soru işaretleri var.

[QRead- The Accessible eBook Reader for the Blind](#)

Kötü haberle başlayayım. Uygulama tamamıyla ücretli. Tek seferliğine 30 dolar ödemek gerekiyor. Bookworm'a göre desteklediği formatlar da oldukça sınırlı, ama PDF ve EPub'ı kolaylıkla ve en az Bookworm kadar hızlı biçimde, hatta kimi zaman Bookworm'dan da hızlı şekilde açabiliyorsunuz. Üstelik birden fazla belgeyi aynı pencerede, Control + Tab ile dolaşabileceğiniz sekmelerde görüntüleyebiliyorsunuz. Örneğin bir sekmede Pdf'iniz açıkken, diğer bir sekmede EPub dosyanızı okuyabiliyorsunuz. Bookworm'un QRead ya da Adobe Reader gibi farklı sekmelerde okuma özelliği yok.

QRead de tıpkı Bookworm gibi Dahili bir metin seslendirme aracına sahip. Yani ekran okuyucusuna bağlı kalmadan sistemdeki sentezleyiciler ile okuma yapılabilir. Belge içinde dolaşmak ve arama yapmak da oldukça kolay. Ama OCR için bir seçenek sunulmuyor.

Esasında uygulamanın üç program arasında en az seçenek ve özelleştirme imkânı sunan program olduğunu söylemem gerekiyor. Belki de bu nedenle oldukça akıcı ve sorunsuz bir

okuma deneyimi sunabiliyor. Tabii kimi belgelerde Bookworm'un algıladığı sayfa numaralarını algılayamadığını, bazı üst ve alt bilgiyi kesintisiz okuma deneyimine feda ettiğini da söylemeliyim. Bookworm'da sürekli okuma modu biraz sorunlu. Diğer sayfaya geçişler tek pencere içinde yukarı aşağı yönünde bir kaydırmayla değil de sayfaların çevrilmesi suretiyle gerçekleşiyor. Sürekli okuma modu açıkken sayfa sonunda uygulama sayfayı otomatik olarak çeviriyor ama bazen iki sayfa birden çevirmiş olabiliyor. Bunun yanı sıra sayfa çevrildiğinde okuma bazen otomatikman devam ediyor, bazense kendiliğinden duruyor. QRead bu konuda çok daha stabil çalışıyor.

Pdf'lerin ekran okuyucular için yarattığı genel problemin metin elementlerinin, sayfa düzeninin ve biçimsel niteliklerin düzgün şekilde algılanmaması olduğundan bahsetmiştim. QRead uygulaması piyasadaki en iyi ayrıştırıcıyı (parser) kullandığını iddia ediyor. Bu sayede belgenin sahip olduğu orijinal sayfa düzenini korumak konusunda avantajlı bir konumdalar. Örneğin Bookworm'da bir satırı okumak istediğinizde orijinal sayfa satırını değil, Bookworm'un ayrıştıramadığı birkaç satırı birden okuyacaksınız. Bu nedenle metin içindeki başlıkları, paragraf başlarını ya da sonlarını, satır başlarını ya da sonlarını, liste öğelerini ayırt edemeyeceksiniz. Hepsini art arda dizilmiş düz bir metin olarak algılayacaksınız. Bu elbette sadece okuma yapılacaksa ciddi bir sorun yaratmıyor. Ama metnin içinden bir paragraf seçmek istediğinizde muhtemelen seçtiğiniz kısım özgün belgedeki paragraf olmayacak, belki paragrafın bir kısmı, belki de diğer paragraflara da taşmış halini seçmiş olacaksınız.

QRead, kullandığı ayrıştırıcı sayesinde özgün belgedeki satır sonlarını ayırabiliyor. Ama bu özelliğin mükemmel çalışmadığını söylemeliyim. Bazen yanlış biçimde, satırın ortalarından bir kısmı ayırarak yeni satır oluşturabiliyor. Bu nedenle olması gerekenden daha fazla sayıda satırla karşılaşabiliyoruz. Ayrıca satır sonlarını keskin şekilde ayrıştırdığından dolayı her bir satır aynı zamanda ayrı bir paragraf haline gelmiş oluyor. Dolayısıyla QRead'de de paragrafları ayırt etmek çok kolay değil. Ama yine de uygulama bu konuda Bookworm'a göre daha avantajlı konumda.

QRead'in uygulama desteğine gelince, Bookworm'un gerisinde kaldığını söylemeliyim. Bookworm ağır aksak da olsa güncelleniyor. QRead ise 2019 yılından bu yana herhangi bir dokümantasyon güncellemesi yapmadı. Satış sonrasında itibaren müşteriyle bağlarını koparıyorlar diyebiliriz. Her ne kadar gayet stabil ve hızlı çalışsa da Pdf'lerdeki başlıklar arasında dolaşmak oldukça sorunlu. Başlıkları ya hiç algılamıyor ya da olması gerekenden daha fazla başlık varmış gibi davranıyor. Geribildirimlere de dönüş sağlanmıyor, dolayısıyla var olan hataların düzeltilmesi konusunda bir gelişme gösterilmiyor. Bu açıdan Bookworm'un daha avantajlı olduğunu söylemek gerek. En azından Bookworm'da sorunlar Telegram grubu aracılığıyla geliştiriciye ulaştırılabilir.

Adobe Acrobat Reader

PDF dosya formatının mucidi olan Adobe firmasının PDF okumak ve düzenlemek için geliştirdiği bu uygulamanın en bilindik özelliği yavaş olması ve sıklıkla donması. Evet, kör olsun ya da olmasın, hemen her kullanıcısının dile getirdiği bir sorun bu. O nedenle, hantallığının uygulamanın özellikleri arasında sayılması gerektiği kanaatindeyim. İşin içine programın erişilebilirlik ayarları ve her belge açışında o belgeye özel olarak ekran okuyucuyla okumaya hazır hale getirme işleminin girmesi, özellikle büyük belgelerin açılmasının beş dakikayı bulmasına yol açıyor. Elbette bilgisayarınızın sistem özellikleri de bu süreyi etkiliyor. Bu yüzden hızlıca açmak istediğiniz bir belge varsa Bookworm, QRead ya da Microsoft Edge'i kullanmanızı tavsiye ederim. Tabi Edge gibi tarayıcılarda erişilebilir olarak PDF içinde dolaşmak oldukça zorlayıcı bir süreç. Zaten bu nedenle erişilebilir uygulama arayışı içindeyiz. Ama yine de kısa ve sadece okumak için kullanılacak metinlerde web tarayıcıları da kullanılabilir. Tabii küçük boyutlu, 1 MB'ın altındaki belgelerde her zaman Adobe Reader'ın tercih edilmesinde bir sorun yok.

Diğer iki uygulamanın aksine Adobe Reader yalnızca PDF belgelerini açmak için kullanılıyor. Tıpkı QRead gibi aynı pencerede birden fazla sekmede belge açmak mümkün. Programın hem ücretli hem ücretsiz sürümleri bulunuyor. Yani ne Bookworm gibi tamamen

ücretsiz ne de QRead gibi tamamıyla ücretli. Ücretli sürümünde PDF düzenleme, yazı alanlarını doldurma, imza ekleme, silme, birleştirme, format dönüşümü, tüm dosyaya OCR işlemi uygulama gibi ek özellikler sunuyor. OCR özelliğinin kendi deneyimlerime göre Abby FineReader'dan daha iyi sonuç verdiğini söylemeliyim. Ama işlemin daha uzun sürdüğünü ilave etmeme gerek yok sanırım.

Yalnızca PDF okuma, belge içinde dolaşma ve arama yapma gibi özellikleri kullanacaksa ücretli olan Pro sürümüne ihtiyacımız yok. Ama yine de ücretinden bahsedeyim. Farklı planlar olsa da en uygunu aylık ödemeli yıllık plan. Onun da ücreti aylık 320 TL. Belgenin başlangıçta çok yavaş yüklendiğinden bahsetmiştim. Ama bir kere yüklendikten sonra gayet sorunsuzca metni okuyabiliyorsunuz. Tabii mesele sadece metni okumak değil, düzgün biçimde, orijinal düzene en yakın şekilde okuyabilmek. Bunun için Adobe Reader'dan daha fazla olanak sağlayan başka bir uygulama elimizde yok. Bu nedenle geç açılma sorununa katlanmak durumundayız.

Bookworm ve QRead tüm belgeleri aynı yöntemle okumaya çalıştığından ve sabit bir ayırma işlemi yaptığından bazı belgelerde sanki yanlış yazılmış bir metni okuyormuş gibi bozuk bir seslendirmeye karşılaşılabiliyoruz. Bu elbette nadir bir durum. Ama her zaman karşılaştığımız bir sorun olarak sayfa düzeni ve metin elementleri meselesi var karşımızda. Adobe Reader tüm bu sorunları gidermek için farklı okuma sıraları sunuyor bizlere. Her yeni belge açtığımızda veya okuma sırasını her değiştirdiğimizde metni baştan hazırladığından, diğer bir deyişle optimum okuma deneyimi için erişilebilirlik düzenlemesini baştan yaptığından diğer uygulamalar gibi hızlıca açamıyoruz belgeleri. Ama belgeyi istediğimiz hale, en verim aldığımız moda taşıdıktan sonra akıcı ve stabil bir okuma deneyimine ulaşabiliyor, okuma moduna bağlı olarak kimi zaman başlıklar, linkler, tablolar, satırlar, paragraflar arasında dolaşabiliyoruz.

Adobe Reader'ın üç temel okuma sırası, diğer bir deyişle üç farklı okuma modu var. Bazı belgelerde bu okuma sıralarına ek birkaç mod daha görünebilir. Ama biz daha çok bu üç modu,

özellikle ilk ikisini kullanacağız. Söz konusu modlar sırasıyla “Okuma sırasını belgeden anla,” “Soldan sağa, üstten alta okuma sırası” ve “Ham baskı akışındaki okuma sırasını kullan” şeklinde karşımıza çıkıyor.

İkinci ve üçüncü modlar üst bilgi ve alt bilgilerde kayıp olmadan, sayfa numaraları ve dipnotları da içererek metnin tümünü karşımıza getiriyor. Ama Bookworm örneğinde de gördüğümüz şekilde sayfa düzenini yok sayıyor. Hatta bu okuma modlarında tüm line break’ler, yani satır sonları kaldırıldığından dolayı tüm sayfa tek bir paragrafmış gibi algılanıyor.

“Okuma sırasını belgeden anla” seçeneği ise Adobe’nin belgeyi hazırlama süresini en fazla uzatan, buna karşın başlıklar, linkler, satırlar, paragraflar gibi metin elementleri ile sayfa ve metin düzeninin en iyi şekilde görüntülenebildiği okuma modunu sunuyor bizlere. Elbette genellikle üst ve alt bilgiler okunmuyor ama gövde metni çoğu zaman sağlıklı biçimde karşımıza çıkıyor. Tüm bu okuma modları ücretsiz sürümde var. Ama Pro sürümde ek olarak “Bulut tabanlı hizmetle belgeyi daha erişilebilir hale getirin” diye bir onay kutusuyla da karşılaşırız. Bu özellik “Okuma sırasını belgeden anla” modu seçildiğinde görünüyor ve elementler ile sayfa düzeninin algılanması konusunda daha iyi bir sonuç elde etmemize olanak tanıyor.

Son Açıklamalar

Görülebileceği üzere üç uygulamanın da belli avantajları ve dezavantajları var. Ben üçünü de yeri geldikçe kullanıyorum. Siz de uygulamaların sunduğu olanakları değerlendirerek elinizdeki belgeye ve beklentilerinize göre tercihte bulunabilirsiniz. Bookworm’un neredeyse her dokümanı açabildiğini ve ücretsiz olduğunu, QRead’in popüler formatları açmanın yanı sıra birden fazla sekmede çalışabilmeye ve kesintisiz okumaya olanak sağladığını, Adobe Reader’ın ise farklı erişilebilir okuma sıraları sunarak en verim aldığımız modu tercih etmemize imkân tanıdığını tekrardan hatırlatayım.

Bookworm ve QRead yalnızca Windows işletim sisteminde, Adobe Reader ise Windows, Mac, IOS ve Android işletim sistemlerinde çalışıyor. Ben Adobe’yi Android’de de kullandım ve

oldukça iyi sonuç aldım. Okuma modu ayarlarına ihtiyaç duymadan Pdf'leri paragraf paragraf, gayet hızlı şekilde görüntüleyebiliyorsunuz.

Bu yazı bir uygulama inceleme yazısı olmadığı için sadece genel özelliklerden bahsetmekle yetindim. Bookworm uygulamasının incelemesi için aşağıdaki linki ziyaret edebilirsiniz:

<https://bilisimbulteni.com/yazi/yeni-bir-kitap-okuma-programi-bookworm>

QRead için aşağıdaki yazıya bakılabilir:

<https://eeeh.engelsizerisim.com/yazi/e-kitaplara-ozgurluk-qread>

Adobe Acrobat Reader için ise Adobe'nin kendi resmî sitesine gidebilir ve tüm erişilebilirlik özelliklerine ulaşabilirsiniz:

<https://helpx.adobe.com/tr/reader/using/accessibility-features.html>

Ek olarak değineyim; Adobe Reader'daki erişilebilir okuma modları arasında geçiş yapmak için Control + Shift + 5 kombinasyonunu kullanabiliriz. Control + K ile Tercihler menüsünü açarak erişilebilirlik ile ilgili ayarları da yapabiliriz. İlgili menüden Gelişmiş Güvenlik kısmına girerek Korunmalı Mod'un onay kutusunu kaldırmayı unutmayalım. Ayrıca Erişilebilirlik ayarları Tercihler'in içindeki Erişilebilirlik kategorisinde bulunmuyor sadece. Tüm kategorilere göz atmakta fayda var. Ama Adobe Reader, uygulamayı ilk açtığımızda ekran okuyucu

kullandığımızı tespit ederek en gerekli ayarları başlangıçta yapmamızı sağlayan bir erişilebilirlik sihirbazı da başlatıyor. Yani birçok ayarlamayı zaten en başta yapmış olacağız.

Son olarak belirteyim. Adobe Reader'ın güncel sürümlerinde Alt tuşuyla üst menülere ulaşamıyor. Bu gibi bir durumla karşılaştıysanız Alt + F yaparak Aşağı Ok ile Dosya menüsüne girin ve Yeni Acrobat Reader görünümünü devre dışı bırakın.

Bunun yanı sıra, muhtemelen uygulamayı ilk kurduğunuzda Türkçe dil seçeneğiyle karşılaşmayacaksınız. Dil paketini ayrıca kurmanız gerekiyor. Bunun için Program Ekle veya Kaldır penceresine gidin ve Adobe Reader'ın taşıma düğmesini açarak Değiştir seçeneğine basın. Sonrasında Modify üzerinden devam edin ve Languages kısmını genişletin, Türkçe'yi bulun, kurulacağı yeri onaylayın ve kurulumu tamamlayın.

Ayrıca metin içinde arama yapmak için ekran okuyucunuzun arama özelliğini, yani Insert + Control + F tuş kombinasyonunu kullanın.

Yazıyı bitirirken Be My Eyes uygulamasının PDF okuma konusunda yakın gelecekte oldukça fayda sağlayacağını düşündüğümü de söylemek istiyorum. Şu an ne mobil ne de bilgisayar uygulaması Pdf'i destekliyor. Ama Pdf'ler JPEG formatına dönüştürülüp Be My Eyes'ta sayfa sayfa okutulabiliyor. İleride uygulama doğrudan Pdf'leri de destekleyecektir. Böylece elimizde OCR yapılmamış bir belge olsa dahi, eğer istersek yapay zekâ sayesinde orijinal sayfa düzeni hakkındaki detaylara da sahip olarak belgemizi okuyabileceğiz.

Birlikte Öğrenelim Miniğim-2

Ayşe Turgay Gümüş

Sevgiozgurluktur@gmail.com

Sayı: 118, Aralık 2023

Yeniden merhaba EEEH Dergi takipçileri. Kışın kendini iyiden iyiye hissettirmeye başladığı şu günlerde İzmir'den kucak dolusu sevgi ve selamlar... Korkmayın, korkmayın, "Her nerede yaşıyor ve yaşıyorlarsa" falan demeyeceğiz. Yani azıcık televizyon programı başlangıcı gibi olmuş olabilir ama devamı yok vallahi. Önceki yazımızda şeffaf bant ve şeffaf asetat ikilisinin ebeveynlik serüvenimizde erişilebilir kitap ve oyuncak yapmakta nasıl olmazsa olmazımız olduğunu kısaca anlatmıştık. Bu yazımızda da kaldığımız yerden devam edeceğiz.

Öncelikle şunu söylemeliyiz ki buradan sonra bahsedeceğimiz yöntemler bizim zaman içinde deneye yanıla bulduğumuz yöntemler. Siz de kendi erişilebilir kitaplarınızı ya da oyuncaklarınızı yaparken kendi özgün yöntemlerinizi geliştireceksiniz. Lafı daha fazla uzatmadan yöntemimizin ayrıntılı anlatımına geçelim.

Bu erişilebilirlik süreci iki aşamalı ilerler. İşin birinci aşaması metinlerin okunması ve görsellerin betimlenmesi, bunların ses kaydı olarak bize ulaştırılmasıyken ikinci aşaması da okunan metin ve betimlemelerin yazılacağı kâğıtların hazırlanması ve bu metin ve betimlemelerin o hazırlanan kâğıtlara yazılıp yapıştırılması sürecidir. Dilerseniz önce betimleme ve okuma kısmına bir bakış atalım.

Bir kitap betimlenir ve okunurken öncelikle betimlemenin ve okumanın ayrı dosyalar halinde kaydedilmesi işimizi kolaylaştıracaktır. Okuyucumuzun betimlemeyi ve okumayı yaparken her sayfa geçişinde sayfa değiştirdiğini bildirmesi ve sayfa numarasını söylemesi, yazarken ve yapıştırma sürecinde elimizi rahatlatır. Örneğin; "Sayfa 1. Bu sayfada ağaç gövdesi, kahverengi toprak, üç tane kırmızı çiçek, kanatları renkli uçan kuş, ağaç dalı, ağaç dalında kırmızı kuş bulunmaktadır" şeklinde bir betimleme yapılabilir. Burada nasıl bir betimleme istediğinize bağlı olarak genel bir betimleme yapıp yazabilir ya da bizim yaptığımız gibi her görseli ayrı ayrı etiketleyebilirsiniz. İkinci seçeneği tercih ederseniz, "üç kırmızı çiçek"

şeklinde bir betimleme yapıldığında üç defa “kırmızı çiçek” yazmak gerekecektir. Aslında bu noktada sayfanın genişliği ve görsellerin yoğunluğu da göz önünde bulundurulması gereken bir konu. Yani üç kırmızı çiçeği ayrı ayrı yazıp yapıştırarak yer olmayabilir. O zaman da eğer o çiçekler yan yanaysa hepsine denk gelecek şekilde bir satır uzunluğu ayarlayıp “üç kırmızı çiçek” diye yazabilirsiniz. Biz başlangıçta genel betimlemeyi tercih ederken zaman içinde kızımıza her bir görseli kendimiz öğretmeyi amaçladığımızdan ikinci betimleme şeklini kullanmaya başladık. Betimlemeyle ilgili söylenmesi gereken şimdilik bu kadar.

Betimleme ve okumanın ayrı dosyalara kaydedilmesinin işimizi kolaylaştırdığını söylemiştik. Betimlemede olduğu gibi okuma sırasında da sayfa numaralarının söylenmesi faydalı olacaktır. Okuma sırasında dikkat edilmesi gereken bir başka durum da şudur. Kimi kitaplarda metinler sayfanın birkaç yerine dağıtılmış olarak karşımıza çıkar. Eğer metnin üzerini Braille olarak etiketlemek istiyorsanız metinlerin sayfa içindeki bölünüş şekillerini de okuma esnasında ifade etmek gerekecektir. Örneğin; “ Sayfa 1. Sayfanın üst kısmında (Çalı kuşu, baykuş ve karga pır diye uçarak mağaraya girdiler.), orta kısımda (Köstebek ve fare yerin altından bir tünel açıp geldiler.), sayfanın alt kısmında da (Tombik Ayı bütün arkadaşlarını bir arada görünce çok mutlu oldu.) yazmaktadır“ şeklinde bir okuma yapılmalıdır. Kitaplarımızı okutup betimlettikten sonra bunları yazıp yapıştırmak da ayrı bir süreç demiştik. Oraya geçmeden önce kutu oyunları ve oyuncakların etiketlenmesi ile ilgili birkaç söz söylemekte fayda buluyoruz.

Puzzle vb. çok parçalı oyunları etiketlerken parçanın bir yüzüne numara verip öteki yüzüne o parçadaki görsel betimlemesini kısaca yazmak, oyunu oynarken ve miniğimize anlatırken bize hız ve pratiklik kazandıracaktır. Burada oyuncak ve kutu oyunlarının çok parçalı oluşunu göz önüne alarak şunu söylemeliyiz. Bunların betimleme, yazma ve yapıştırma süreçleri, yapıları gereği eş zamanlı olmalıdır. Aksi halde işler azıcık içinden çıkılmaz bir hale gelebilir.

Kitaplarla ilgili sürece geri dönersek... Betimlemeleri ve metinleri yazarken kesme ve yapıştırma süreçlerini kolaylaştırmak adına iki farklı format kullanıyoruz. Betimlemeleri herhangi bir metni yazar gibi bir satıra yazıyoruz ancak betimlenen içerik uzunsa betimlemenin bir kısmını üst satıra, kalan kısmını alt satır yahut satırlara alt alta gelecek şekilde yazıyor ve

betimlemeler arasında kesme boşlukları bırakıyoruz. Eğer bir betimlemeyi upuzun bir satır halinde yazarsanız diğer resimlere taşacaktır. Bu nedenle satırları kısa tutup alt alta yazmanız iyi olacaktır. Anlatılan betimlemeden zaten resmin büyüklüğünü az çok tahmin edebiliyorsunuz. Yani en azından bir ton kitabı bu şekilde yazınca artık işin ustası olma mertebesi hiç şüphesiz sizin oluyor. Metinleri yazarken ise genellikle beş kutu içeriden yazmaya başlıyoruz. Ortalama yirmi beş kutu, bir sayfadaki metnin genişliğine denk geliyor. Metin yazımı sırasında da yine kesmeyi kolaylaştırmak adına sayfa geçişlerinde kesme boşlukları bırakıyoruz. Metin ve betimlemeleri yazdıktan sonra kesiyor ve bunları yapıştırmaya hazır hale getiriyoruz. Son safha yani yapıştırma safhasına geçmeden önce yazdığımız kâğıtları nasıl hazırladığımızdan da kısaca söz etsek iyi olur.

Kullandığımız malzemeler: “Şeffaf cilt kapağı” diye geçen sert asetat ve çift taraflı şeffaf bant. Çoğunlukla yazı yazmadan önce asetatın bir yüzünü biz uzun kenarına paralel olacak şekilde tamamen bantla kaplıyoruz. Tam bu noktada her yere yapışmaya meraklı çift taraflı bandınızla cebelleşirken size kolaylıklar dilemeliyiz. Asetatın bir yüzünü kapladıktan sonra kâğıdınız yazılmaya hazır. Bileğinize kuvvet. Binlerce sayfa yazınca kaleminiz parmağınızı küçük bir anı bırakabiliyor. Bir kalem çizgisi artık hep sizinle kalıyor parmağınızda. Bir de tabletin bıraktığı bir armağan olabiliyor; o da tam elinizle bileğinizin birleştiği yerde oluyor. Eh, artık o kadar olur.

Kimi kitaplarda bir sayfada çok fazla görsel ve metin bulunuyor. Böyle kitaplarda metin yazacağımız kâğıdı bantlamıyor, metni bantsız kâğıda yazdıktan sonra asetatın bir kenarına ince bir bant şeridi yapıştırarak metnin yazılı olduğu kâğıdı sayfaya öyle yapıştırıyoruz. Böylece metnimizin yazılı olduğu asetat ayrı bir sayfaya dönüşüyor. Sanki kitabın bir sayfası gibi yani. Böylece betimlemelere yer kalıyor ve onları yine olmaları gereken yerlere yapıştırabiliyoruz.

Kitabımızı okuttuk, betimlettik, kâğıdımızı hazırladık, içeriğimizi yazdık ve yazdığımız kâğıtları yapıştırılmaya hazır biçimde kestik. Yapıştırma safhasına geldiğimizde okutma ve betimletme safhasında olduğu gibi son kez bir görenden destek alıyoruz. Eğer yazdıklarımızı yapıştırma esnasında kesecekseniz sorun yok ama işleri kolaylaştırmak adına kesme işini yapıştırmadan önce yapmanızı öneriyoruz. Kesme işlemini önceden yaparsanız da her

sayfanın betimleme ve metinlerini kesip önceden ilgili sayfanın içine yerleştirmek, kesilmiş yüzlerce kâğıt parçası içinden yapıştıracağınızı bulmaya çalışmak gibi saçma sapan bir angaryadan sizi kurtarıyor. Tabii etrafınızda kendi kendine Braille yazı okumayı öğrenip yapıştırma işini tek başına yapan çatlak arkadaşlarınız varsa o zaman iş değişir. Şaka bir yana biz bu işi yaparken etrafımızdaki arkadaşlarımızdan hem yazmak için hem de yapıştırmak için Braille yazıyı öğrenenler oldu. Bu durum karşısında sulu sepken bir mutluluk yaşamadık desek yalan olur. Mesela bazı kitap ve oyuncaklarımız, elimiz hiç değmeden erişilebilir halleriyle geldi bize. İnanın öyle az sayıda da değil.

Okuttuk, betimlettik, kâğıt hazırladık, yazdık ve yapıştırdık. Artık kitabımız okuma aşkıyla yanıp tutuşan miniğimizle birlikte okumaya hazır. İyi okumalar. Bu yöntemle bolca kitap okuduğunuz miniklerinizin bir süre sonra “kitaaaap” diye başınızın etini yiyeceğini, bir kucak dolusu kitapla yanınıza gelip “Bunları okumazsan uyumam” diye sizinle ponçik ponçik bir pazarlığa girişeceğini, eğer uykunuz varsa ve yorgunsanız içinizden delirirken sakın görünmek için çok çabalamak zorunda kalacağınızı bilmem söylememize gerek var mı?

Bu çift taraflı şeffaf bant ve asetat yöntemini sadece kitap ve oyun-oyuncak erişilebilirliğinde değil, hayatınızın her alanında erişilebilirliği arttırmak için de kullanabilirsiniz; kredi kartları, kimlikler vb.

Yazımızı bitirirken şunu söylemeliyiz ki bu iş gayya kuyusu. Hiç kolay bir iş değil. Ama karşılığı var ya, işte o size her şeyi yaptırır. Bu işi yaparken çocuğunuzun zamanından çalmamak için geceleri uykusuz bırakır, kupa kupa kahve içerir, parmağınızda, elinizde kalıcı izler bırakır ama vallahi hepsine değer. Çünkü o kitabı okurken miniğinizin çocuksu heyecanlarına tanık olursunuz. Flamingo görünce heyecandan uçup size parmağınızla o resmin üstündeki yazıyı gösterdiğinde, oradaki görsel üzerine sohbet etmek çok ama çok güzel bir duygu. Bir çocukla şarkı söylerken bulaşık yıkayabilirsiniz, oyun oynarken arada başka şeylerle ilgilenebilirsiniz ama kitap okurken sadece üçünüz olursunuz; siz, çocuğunuz ve kitap. Bu fırsatı kaçırmayın.

Bizi bu zor işe sokacak heyecanla doldurduğun için, her çabamızın karşılığını en tipitoş hallerinle verdiği için, her gün okuldan geldiğimizde çantamıza heyecanla bakıp “Bugün yeni

bir kitap var mı?" diye soran manyak bir çocuk olup bizi gülümsettiğın için, ama en önemlisi bütün bu işleri göze alacak kadar kalbimizi büyüttüğün için sana çok teşekkür ederiz Mısra'mız.

Şimdilik bizden bu kadar. Gelecek sayıda görüşmek dileğiyle. Bizi okumaya devam edin anacım.

Anaokulu Dönemi-1: Alışveriş Yapmak

Dilek Başar Açlan

dilek.basar55@gmail.com

Sayı: 119, Ocak 2024

Birkaç aylık aranın ardından tekrar merhabalar. Okullar açıldı ve sizlerle Anaokulu deneyimlerimizi bir türlü paylaşamadım. Kreş sürecimiz kızım sekiz aylıkken başlamıştı ve kreş deneyimlerimizi de bebeklik döneminden itibaren paylaşmayı istemiş olsam da o dönemlerde burada yazı yazmadığım için treni kaçırmış olduk. Yeni bir okul ve yeni bir başlangıç yapmışken ufak ama yol gösterici olduğuna inandığım deneyimlerimi bu süreçleri yaşayacak ebeveyn arkadaşlarımla paylaşmak istiyorum.

“Erken çocukluk döneminde çocuklara ne verirken onu alır” denir ya, tam da bizler bunu yapmaya çalışıyoruz. Erken kreş dönemini savunduğum için bazı arkadaşlarımdan olumsuz eleştiriler alsam da duygusal davranmak yerine eğitime bir yatırım olarak görüp sürece başlamak çok önemli diye düşünüyorum. Bizler ebeveyn olarak elimizden gelen ne varsa bu dönemde destekliyoruz ama okul ortamında öğrendikleri çok farklı oluyor çocuğun. “Güvenli bağlanma” dediler, kulak asmadım. Çünkü bu safsatanın çoğu zaman bizim ülkemizde koyulmuş bir kural olduğunu düşünüyorum. “Kural mı?” deseler ona da “Hayır” derim tabii ki. Sevdik, sarıldık ve oynadık. Bu üç adımı hep uyguladık. Güven bağımızın hiç kopmadığını net bir şekilde görebiliyoruz. Neyse bu “Kreşe göndermeli miyim yoksa çocuğuma kötülük mü yapıyorum?” kısmı için biraz girizgâh oldu.

Kreş dönemi bitti ve artık çocuğumuzun ilkokula da gidebileceği bir okulun ana sınıfında devam edebileceği bir eğitim kurumu araştırmaya başladık. Çalışma saatlerimize de uygun olan bir okulu bulduk ve çocuğumuzun kaydını yaptırдық. Ana sınıfı olduğu için heyecanlıydık ama az çok alışkın olduğumuz bir sistem olduğu için de rahattık. Okula gittiğimizde önce sınıfta bir tanışma seremonisi oldu. Öğretmen yıl boyunca çocukların yapacakları etkinlikler için kullanacakları ve almamızı istediği bir kırtasiye alışveriş listesi dağıttı bizlere. Daha önceden kreşyken boya kalemleri falan almamızı istemişlerdi ama kullanacakları malzemeleri okul temin ettiği için uzunca bir liste elimize hiç gelmemişti. Öğretmen listedeki ihtiyaçları almamızı ve tüm malzemelerin üzerine çocuğumuzun adını yazıp etiketlememizi istedi. Burada okulun size

vereceği tüm belgelerin dijital formatını talep etmeniz çok iyi olur. İlk zamanda bunu yapamamak bile ileri ki günlerde talep edelim diye öneririm. Biz listeyi aldık ve kırtasiyeye gitmeden önce listede yazılı olan ne varsa kendim not ettim. Kırtasiyeye gittim ve aldığım ne varsa telefonumdan da kontrol ettim. Alışveriş kısmını tamamlamıştım. Sıra etiketlemeye gelmişti. Braille olarak etiketleyebilirdim ama okulda buna ihtiyaç olmadığı için mürekkep yazı şeklinde etiketleme yapmak yeterli olacaktı. Kendimiz yazmayı biliyorsak güzel ama bilmiyorsak ya da “Daha kolay bir yöntemi yok mu bu etiketlemenin?” de diyebiliriz. Evet, varmış ve biz de hemen uyguladık bu yöntemi. Eşimin mahalleden bir arkadaşı kırtasiyede çocuğun isminin yazdığı bir etiket baskısı hazırladıklarını söylemiş. Bir tane A4 kağıdında küçük küçük etiketlerde çocuğumuzun ismini yazıyorlarmış, daha doğrusu yapıyorlarmış. Biz de yaptırдық. Yaklaşık 50-60 tane etiket vardı kâğıtta. Kâğıttan etiketleri çıkartıp tüm kalemlerine, boyalarına, hamurlarına yani tüm malzemelerine tek tek yapıştırdık ve hepsini etiketlemiş olduk. Artan etiketleri de poşetine koyup okula götürdük ihtiyaç olur diye. Basit bir yöntemdi ama bence iş bitiriciydi. Bazen bulduğumuz küçük ama hayatımızı kolaylaştırıcı ipuçlarını keşfedip kullanmak güzel oluyor. Konfor sağladığını düşünüyorum küçük ipuçlarının. Böylece ilk başta bazılarımızın gözünü korkutabilecek bu alışveriş serüvenimizi de tamamlamış olduk.

Evimizde de çocuğumuzun kalemlerini yenilemek istiyorsak işte o zaman kendimiz için Braille etiket yaparsak güzel olur. Etiketleme cihazınız varsa tüm malzemelere yapıştırıp cihazı üzerine tutup kalemin rengini kendi sesimizle kaydedebiliriz ya da tek tek Braille olarak yazıp yapıştırabiliriz üzerlerine. Bizim evde o kadar çok kalem var ki yaz yaz bitmez. Teknolojinin nimetlerinden faydalanmaya devam ettik ve “Danış” görüntülü destek hattını aradım ve tüm kalemleri renk renk ayırdım. Aynı renkten birden fazla kalem vardı elimizde. Tüm renkleri ayırıp lastikle birleştirdim. Braille yazıp lastiklere yapıştıracaktım ama tembellik yaptığımı itiraf edebilirim. Ayırdığım her kalemden bir tane alıp kalemliğe koydum. Böylece kullanacağımız tüm renklerden birer tane kalemlikte yeterli oldu. Şimdilik gerisini başka kutuya koyup kaldırdık. En lazım olan kalemler 12’li kuru boya kalemi, keçeli kalem ve kurşun kalem oluyor. Keçeli kalemler kapaklı oldukları için ayırt etmek çok kolay. Kuru boya kalemleri ve kurşun kalemlerinin de yapıları farklı oluyor. Öğrendikten sonra onları da ayırt etmek kolay. Aslında çocuğumuz biz bunları yapmasak bile renkleri falan bildiği için o kalemleri kendisi buluyor zaten. Okulda da sürekli kullandıkları için artık her şeye hâkim oluyorlar. Ben de bir ebeveyn

olarak bu süreçte kendi yöntemlerimi bulup uygulamak ve emek harcamak istediğim için bu kadar ilgileniyorum.

Tüm bu süreçlerde çocuğumuzla kurduğumuz bir ortak dilimiz olmalı. En baştan kendimizi dahil edersek gerisi kendiliğinden geliyor. Bir de çocuğumuzla bu bağları da güçlü tutmamız lazım. Bizim de tüm sürece hâkim olduğumuzu görmesi, onun da bizlere taleplerini kolayca iletmesini sağlar. “Yapabilir miyiz acaba?” diye çekinenler hala varsa elimden gelen desteği vermeye çalışırım. Tüm bunları yaparken inanın yanımızda hiçbir gören yok ve hepsini iki kör ebeveyn olarak yapabiliyoruz. Teknolojiyi sonuna kadar kullanıp sonuca ulaşıyoruz.

Bir sonraki yazımda ödev yapma sürecimizden bahsedeceğim. Herkese keyifle, sağlıklı, erişilebilirliğin her daim hayatımızda olacağı ve erişilebilirlik mücadelemizde bolca kazanımlar elde edebileceğimiz güzel bir yıl diliyorum.

Renkli Gülcan guleycane@gmail.com Sayı:	Kâğıtlardan 124,	Bir Haziran	Dünya	Kurmak Altun 2024
---	----------------------------	-----------------------	--------------	--------------------------------

Benim çocukluğumun büyük bir kısmında televizyon tek kanallı idi. Çocuk programlarının saatleri belliydi mesela. Cumartesiden Cumartesiye adlı program, Cumartesi sabahları saat dokuz, dokuz buçuk gibi başlar; on ikiye kadar sürerdi. Bu program, içinde küçük yapımlardan oluşuyordu. Örneğin; Ankara-Keçiören'de bir parktan canlı yayımlanan fiziksel aktivite yarışları olurdu bazı ilkokullar arasında. Çizgi film saatleri ve çocuk bilgi yarışması da vardı. Bir de kâğıt katlama sanatı Origami adlı bir bölüm program içinde yer alıyordu.

Elişi kâğıtlarından rengârenk bir dünya kurulu gibi gelirdi bana bu müzikli tanıtımdaki eserleri gördüğümde. Gördüğümde diyorum çünkü; o zamanlar görüyordum. Müzik eşliğinde raflarda gösterilen bebek, hayvan veya daha başka bir sürü figür olurdu. Zülal Aytüre tarafından sunulan bir programdı bu. İki çocuk ile birlikte kâğıtları katlardı. Zaman zaman ben de elişi kâğıdım elimde onlara eşlik ederdim. Bazen kaçırıp bırakmak zorunda kalırdım. Beni sinir ederdi bu. Belki Cem Yılmaz'ın esprili yorumuna sizler de denk gelmişsinizdir. İşte o program bu size sözüne ettiğim program. Merak ederseniz her ikisinin de Youtube bağlantıları şöyle:

[Kâğıt Katlama Sanatı Origami \(1986\) | TRT Arşiv- YouTube](#)

[Cem Yılmaz Origami Yorumu](#)

Program bitti. Ben büyüdüm. Bu arada kör oldum. Origami tatlı bir düş olarak kaldı yıllarca bilinçaltımda. Daha doğrusu kalmış. 2023-2024 Engelsiz Eğitimler için planlama yaparken Elif Ünver Çırpan'ın Origami üstüne ders vermesi olasılığını duyunca çok heyecanlandım. Bir kör elimizde katladığımız objeleri görmeden bizi yönlendirecekti. Dahası biz onun neyi nasıl yaptığını görmeden eserleri nasıl ortaya çıkaracaktık ki? Oysa söz konusu olan küçük bir dev kadındı. Bana göre bir sanat yapıtı ortaya konacaksa ve Elif bunu kafaya koymuşsa muhakkak yapar ve ortaya güzel bir şey kaçarı yok çıkar.

Hemen ilk sırada yazdırdık kendimizi Gizem Alakaya ve ben. Elif bize yapmamız gerekenleri anlatıyordu. Biz tariflere göre yapmaya çalışıyorduk. Bir yerde ipin ucunu, şey pardon kâğıdın ucunu kaçırdık mı tek tek ne yaptığımızı anlattırıyor; anlamaya çalışıyor, o da bizim tarifimize göre elindeki kâğıdı katlıyor ve sonunda hatayı bulup düzelttiriyordu. Çoğunlukla o kâğıt ucunu kaçıran da ben oluyordum. Böyle böyle derslerimiz evet bir saat tasarlanmışsa iki, hatta bazen üç

saat sürebiliyordu. Ancak biz o kadar hevesliydik ki Elif'i bırakmıyorduk. Bu şekilde dört-beş ay içinde elimizde bir sürü çiçek, kuş, kutu ve sepet oldu mesela.

Derslerimizden birinde yine Elif gibi Origami meraklısı, sanatçı ruhlu bir kör olan ki kendisi aynı zamanda bir keman sanatçısı ve müzik öğretmeni, Bilge Özel de bize iki model yaptırdı.

Son dersimizde Elif'in de Origami öğretmeni Atilla Yurtkul da bize birkaç model öğretti. Öyle ki biz onu, demek o da bizi çok sevdi ki bir ders daha birlikte yaptık. Atilla Bey gördüğü hâlde anlamadığımız noktada Elif devreye giriyor ve artık bizi tanıdığından nasıl yapmamız gerektiğini bir kör gözüyle tanımlıyordu. Kim ne derse desin bir kör bir köre Origami modeli yaptırabilirdi her şeyi yapar arkadaş. Yeter ki "olmaz" deyip kestirip atılmasın. Uygun şartlar oluşturulsun; neyin nasıl yapılabileceğine kafa yorulsun. Örneğimizde olduğu gibi gerisi çorap söküğü gibi gelecektir.

Bu arada Atilla Yurtkul, gazetecilik okumuş ve bir hobi olarak başlayan Origami serüveni onun hayatının büyük bir kısmı olmuş. Henüz yedi yaşında iken benim gibi onun da Zülal Aytüre ile kâğıt katlama yolculuğu başlamış. Ancak o benden direngen çıkmış ve renkli kâğıtları hiç bırakmamış. Onun dediği gibi "herkes bırakmış ama o bırakmamış". Öyle ki pek çok yerde eserlerini sergilediği kişisel sergiler açmış. Büyük küçük hiç fark etmez birçok insana dersler veriyor bu sanat üzerine. Bizim körlerden de başta Elif ve Bilge olmak üzere ders alanlar var ondan. Bu arada meraklısı için söyleyelim, sanal ortamda ders vermekte kendisi.

[Atilla Yurtkul ve Origami hakkında daha fazlası için burayı tıklayabilirsiniz](#)

Origami deyince bahsetmeden geçemeyeceğim bir konu daha var. Elif ilk derslerimizden birinde bizlere içi dolarak anlatmıştı. İnsana hüznü yükleyen hikâyenin kahramanı: 6 Ağustos 1945'te henüz iki yaşında iken Hiroşima Atom Bombasının yaydığı nükleer serpintilere maruz kalan Sadako Sasaki.

Kasım 1954'te radyasyonun etkileri kendini göstermeye başladı ve Sadako'nun vücudunun muhtelif yerlerinde birtakım şeyler ortaya çıktı. Daha sonra, kendisine akut malign lenf bezi

lösemisi teşhisi kondu (annesi ve Hiroşima'daki diğerleri buna "atom bombası hastalığı" adını verdiler). Tüm mücadeleye rağmen küçük kız henüz on iki yaşında iken 25 Ekim 1955 yılında hayatını kaybetti.

Sasaki, aylarca hastanede tedavi gördü. Bu sırada kâğıt katlayarak bin turna kuşu yaparsa iyileşeceği umudu ile ilaç ambalaj kâğıdı gibi küçük kâğıt parçalarını turna şeklinde katladı. Çünkü; eski bir Japon inancına göre 1000 turna kuşu yapan kişinin bir dilek dileme hakkı vardı. Sadako da kanserden kurtulmak istiyordu ve bunun için dilek dileme olanağını yakalamalıydı. Bazı kaynaklarda Sadako'nun 1000 turna kuşundan sadece 644 tanesini katladığı, geri kalanını da onun ilkokul arkadaşlarının tamamladığı belirtilir. Kimi kaynaklara göre ise Sadako'nun 1000 turna kuşunun 1000'ini de katladığı iddia edilir. Sadako'nun ağabeyi Masahiro Sasaki, The Complete Story of Sadako Sasaki adlı kitabında hedefini aştığını söylüyor. Sadako'nun katladığı turna kuşları Sadako Sasaki Anıtı adı ile, Hiroşima kentinin merkezinde yer alan Hiroşima Barış Anıtı Parkı'nda sergileniyor. Anıt 1958 yılında Sadako'nun okul arkadaşlarının da bulunduğu Japon öğrenciler tarafından yürütülen bir bağış kampanyası ile yapıldı. Heykelin dibinde "Bu bizim ıĸlıĸımız. Bu bizim duamız. Dünyada barış" yazan bir de levha bulunuyor. Oysa ne bu levha ne de dünya çocuklarının ve insanlığın attığı tüm ıĸlıklar aç gözlü savaşı geçen yaklaşık yüzyıllık sürede bitiremedi hala. Ne yazık!

[Tüm bunları ve daha fazlasını Wikipedia'nın bağlantısında okuyabilirsiniz:](#)

Dünyayı cehenneme çevirenlere inat renkli kâğıtların saçtığı umut dolsun hayatımızda her daim inşallah. Zülal Aytüre gibi, Atilla Yurtkul gibi, Elif Ünver Çırpan gibi, Bilge Özel gibi sanatçı ruhlar terk etmesinler heveslerini, çabalarını ve tabii ki bizleri.

Engelsiz Eğitim Origami derslerinin kayıtlarını incelemek ve Origami WhatsApp grubu bağlantısına ulaşmak için derneğimizin Ocak-Nisan 2024 bültenine göz atabilirsiniz.

[Engelsiz Erişim Derneği 2024 Yılı Ocak-Nisan Bülteni](#) | [Engelsiz Erişim Derneği](#)

Bakışına Göre Değişir.

Yazan: Peggy Elliott

Çeviren: Ali Çolak

ali.f.colak@gmail.com

Sayı: 99, Mayıs 2022

İlk yayımlandığı platform: "I Can Feel Blue on Monday" NFB Tanecik Kitapları 19

Yayımlandığı tarih: 2000

Editör: Marc Maurer

Bakışına göre değişir. Genellikle "Konu hakkında ne düşünüyorsunuz?" anlamında kullandığımız bilindik bir ifade. Ancak burada ifade etmek istediğimiz mecazi değil, kelimesi kelimesine cümlenin tam anlamıdır.

Biz körlere deneyimlerimiz sayesinde, bakmanın gerçekten birçok yolu olduğunu ve çoğu zaman tamamen görsel olduğu düşünülen şeylerin göz ile görmeye neredeyse hiç alakası olmadığını biliyoruz. Peggy Elliott, Ulusal Körlere Federasyonu'nun ikinci başkan yardımcısı. Ve bu da size anlatmak istediği hikâye:

Eşim ve ben, yüz yıllık büyük bir evde yaşıyoruz. Evin birinci ve ikinci katındaki 29 pencerenin etrafındaki büyük pencere çerçeveleri de dahil olmak üzere, yapımında bol ahşap kullanılmış. Birkaç yıldır bu camlar için tül dışında perde kullanmamıştık. Geçen yıl gözümüzü kararttık.

Kocam Doug ve ben körüz. Kathy adında bir iç mimarın pencere için perde seçmemize yardım etmesine karar verdik. Geldi, ölçtü, gitti ve aşağı yukarı bir hafta sonra bizi arayıp önerilerini göstermek için evimize gelmek istediğini söyledi.

Kathy, ona gösterdiğimiz 22 pencere için bize beş ya da altı alternatif gösterdi. Örneklerin hepsinin ahşabın güzelliğini öne çıkarmasından memnun kalsak da seçeneklerinin çoğunu beğenmedik. Kathy, örnek kitabını tezgâhın üzerine koyup fikirlerini anlatıyordu, biz de örneklerle ellerimizle dokunup bize söylediklerini dinleyerek örnekleri aradığımız görünüşe göre değerlendiriyorduk. Örneklerin çoğu desenli veya çizgiliydi ve bazılarında süs olarak dantel veya firfir vardı. Önümüze isteğimize uygun seçimlerin çıkması ümidiyle dinlemeye ve dokunmaya devam ettik.

Kathy son seçeneklerden birine geldiğinde, ikimiz de bunun evimize uygun olduğunu biliyorduk. Alt kattaki odalar için sade beyaz örtü üzerine parlak işlemeli bir perde seçtik. Üst kattaki odalar için de benzeri şekilde sade üç farklı örnek daha seçerek seçimlerimize devam ettik.

Kathy'nin onun seçimlerini reddettiğimizi düşünmesini istemediğim için bir süre sonra ona sadeliği sevdiğimizi söyledim. Kathy: "Eğer biri evinize girip de bu Kathy'nin eserine benziyor diyebiliyorsa, ben başarısız oldum demektir. Ben sizin kendi zevkinizi ifade etmenize yardımcı olmak istiyorum, zevkimi size empoze etmek değil" diye cevap Verdi. Bu cevaptan sonra diğer seçenekleri reddederken kendimi daha Rahat hissettim.

Perdelerin hepsi artık takılı. Kathy, oturma odaları için yaptığımız seçimden o kadar memnun kaldı ki diğer müşterilere göstermek için sonucun fotoğrafını çekti. Bizim için de, evimiz için de doğru bir seçim oldu.

Ama kocam hızını almıştı bir kere. Pencereleer için perdeleri seçtikten sonra evimizi güzelleştirmenin maliyetinin üstüne kendimizi maddi anlamda düzene sokmak için bir yıl ara vermemiz, nefes almamız, daha fazla para harcamamız gerektiğini söylemeye çalıştım. Doug beni dinlemedi bile.

Ben yıllardır bir salon saatimin olmasını istiyordum ve o da bu hayalimi gerçekleştirmek istiyordu. Perdelerden o kadar memnun kaldık ki akabinde ve doğum günüm için bana bir saat aldı. Saatim çok güzel. Bir buçuk metreden uzun, kiraz ağacından el yapımı, eğimli cam bölmeleri var ve gürültüsüz bir ahenkle çalışıyor.

Üstelik işin en iyi tarafı, saatin bizim için kör bir arkadaşımız tarafından yapılmış olması. Bu tür işlemlerle uğraşmayı seven kör bir tanıdığımız var. Kocam saati almayı ilk düşündüğünde (tekrar hatırlatayım bu, ben maddi kısıtlama için yalvardıktan sonra olmuştu), işi özenerek ve titiz bir şekilde yapan, eserleri daima güzel olan kör arkadaşımız ilk aklına gelen kişiydi.

Şimdi insanlar yemek odamıza girdiklerinde, "Ooooooh" diyorlar. Perdeler sanki hep oradaymış gibi görünüyor – tam eve uygun. Perdelerle süslenmiş iki pencerenin arasında benim saatim duruyor ve "Ooooooh"lara neden oluyor. Saatimi gören herkes, kendisi için bir tane istiyor.

Bunlar sıradan hikayeler mi? Herkes evini süsleyip sevdiklerine değerli hediyeler vermez mi? Evet ve körler de bunların hepsini yapar. Neyi sevdiğimizi biliyoruz, en az diğer insanlar kadar iyi ve kötü bir zevkimiz var ve bu zevki yaşadığımız evlerde ifade edebiliyoruz. Ama Doug ve ben, bize sadece iş bulma, faturaları ödeme ve topluma yararlı faaliyetlerde bulunmayı değil, aynı zamanda (evimizin nasıl görüneceğini seçmek gibi), hayatın diğer alanlarında da kendimize inanmayı öğreten Ulusal Körler Federasyonu'nun üyesi olduğumuz için şanslıyız.

Federasyon sayesinde nesnelere neye benzediğine karar vermek için nesnelere dokunup açıklamalara dinleyerek kendimizi ifade eden seçimler yapabileceğimizi öğrendik. Federasyon'daki kör dostlarımız sayesinde kazandığımız özgüven olmasaydı, görüyor olmasının bizim zevkimizden daha önemli olduğunu düşünerek Kathy'nin seçim yapmasına izin verebilirdik. Ama biz böyle değiliz! Ve kim ustaca yapılmış bir iş için kör birine gider ki? Biz. Her kör insan iyi bir zanaatkar değildir ama arkadaşımız Mickey, tanıdığım herhangi bir kör ve gören kadar iyi bir zanaatkardır.

Her şey nasıl baktığınıza bağlıdır ve biz federasyon sayesinde kendimize yetenekli, yetkin insanlar olarak bakmayı ve diğer kör insanlara da aynı şekilde bakmayı öğrendik. Kendi perdelerimizi seçebilir miyiz? Elbette ve perdelerimiz artık dekoratörün örnekler kitabında. Güzel bir hediye için kör bir ustaya mı gittiniz? Tabii ki! Ve tanıdığımız herkesin gıptasıyız.

Sibel Her Yerde

Elif Emir Öksüz

filerime@gmail.com

Sayı: 121, Mart 2024

Her şey İstanbul'da yaşayan Engelli Kadın Derneği üyesi sevgili Mine'nin Feminist Gece Yürüyüşü için engelli kadınlarla ilgili bir pankart yazmak ve taşımak istemesiyle başladı. Yarım saat içinde minik bir beyin fırtınasıyla dört pankart ortaya çıkardık. Hepsi ayrı güzel, hepsi ayrı kıymetli. Derneğin sosyal medya hesaplarında yerlerini aldılar bile. Bu ay bunlardan birinin hikayesini anlatmak istiyorum şimdi sizlere.

Yazının görselinde de yer alan bu pankartta "AccesSİBEL Everywhere" yazıyor. Dikkat çektiği nokta, engelli kadınların hayatın her alanında yaşadığı erişilebilirlik problemleri. Yazı her ne kadar dahiyane olsa da anlaşılması için biraz açıklama gerektiriyor. İngilizce de "accessible" "erişilebilir" demek. Yanına bir de "everywhere" ekleyince "her yer erişilebilir" gibi bir anlam çıkıyor. Burada minik bir harf oyunu yapıp "accessible" yazarken kelimenin sonundaki "e" ve "l" harflerinin yerini değiştirdim. Böylece kelimenin sonu, "Sibel" olarak bitti. Tüm engelli kadınları temsilen büyük harfle yazdık "SİBEL" ismini. Pankartımız, tüm engelli kadınların hayatın her alanına erişebilmesini temenni eden bir slogandan oluştu. Önce yazdığım şey komik gelse de kızların da fikri beğenmesiyle pankarta yazıldı. Mine sağ olsun, yürüyüşte de yerini aldı. Birkaç dakika içinde bu fikri iyice sevdim ve bu ayki yazıma taşımaya karar verdim.

Daha önce buradan duyurusunu yaptığım bir araştırma vardı hatırlarsınız. Engelli Kadın Derneği, araştırmayı tamamladı. Bu ay sonunda rapor okuyucularla buluşacak. Şubat sonunda bir toplantı yapıp sonuçları sivil toplumla paylaştık. Raporda inanılmaz fazla konuda bir sürü detaylı analiz yer alıyor. Bana kalırsa tüm raporun özeti erişilebilirlik ihtiyacı.

Eğitimin pek çok alanda fark yarattığını görüyoruz. Eğitim düzeyi yüksek engelli kadınlar, istihdamda daha fazla yer alabiliyor. Kendi kazandıkları parayı nasıl harcayacaklarına daha fazla ölçüde kendileri karar verebiliyor, engellilikle ilgili destek teknoloji, yardımcı cihaz veya tıbbi malzemeler sosyal güvenceleri tarafından kapsamadığında ihtiyaçlarını kendi imkanlarıyla giderebiliyor, siyasi partilerin ve sivil toplum kuruluşlarının politika ve faaliyetleri

hakkında daha gerçekçi yorumlar yapabiliyor ve sağlık hakkından bile daha fazla yararlanabiliyor. Eğitime devam edememe ve eğitimde yaşanan sorunlara baktığımızda ise erişilebilirliğin hem eğitim hem de dolaylı olarak yukarıda saydığım ve sayamadığım pek çok şey için kilit bir konumda olduğunu görüyoruz. Kadınlar okullara ulaşmada, okullara ulaşabildiklerinde ise ders materyal ve içeriklerine erişmede sorunlar yaşadıkları için eğitimlerini belli bir noktada yarıda bırakmak zorunda kalabiliyor. Fiziksel engelliler için toplu taşıma, rampa veya asansör gibi unsurlar kilit rol oynarken görme ve işitme engelliler için derslerin engel türüne uygun anlatılması ve uygun materyallerle desteklenmesi önem kazanıyor. İşitme engelli kadınlar okuma-yazma öğrenmede dahi sıkıntılar yaşıyor. Dolayısıyla hayatın geri kalanında da yazılı iletişimin kilit rol oynayabileceği durumlarda dezavantajlı konuma düşüyorlar.

İşte bu yüzden yukarıda açıkladığım slogan kafamın içinde döndü döndü ve büyük bir anlama büründü. Engelli kadınların hayatın her alanına erişebilmesinin sembolü oldu. Sevgili Mine bizi gece yürüyüşünde temsil etti. Hem sokakların erişilebilirlik problemleri hem de olası bir polis müdahalesinde engelli bir kadın olarak kaçmanın zorlukları nedeniyle yürüyüşe de katılmak hepimiz için mümkün olmayabiliyor çünkü.

Erişilebilirlik haktır, lütuf değil. Engelli kadınları güçlendirebilmenin yolu da erişilebilirlikten geçmektedir. Bu yüzden amacımız “AccesSİBEL Everywhere.”

Önyargı Yamaçlarını Parçalamak

Burak Sarı

Buraksari2014@gmail.com

Sayı: 119, Ocak 2024

2000'lerin ilk çeyreğini geride bırakmak üzereyiz. Sevinç mi kayboldu, yoksa onu göremeyecek kadar hayal gücümüzü mü yitirdik bilmem. Tek bildiğim, teknolojik dille ifade edecek olursak hayatımızı ziplenmiş hissetmek. Başka bir deyişle, yaşamın hücreleşmesi. Hayattan beklentimiz bu ay da bilmem ne varyantına yakalanmamak, zamlarla baş edebilmek ve yaşadığımız ayrımcılığın minimale düşmesi. Oysa her şey çok başka olacaktı 2000'lerde. Büyükler ne düşünürdü bilmem ama ben çok değişik bir dünya hayal ederdim.

Üzgünüm, bu şekilde değil ama makineleşmeyi de hayal ederdim. Birçok işi robotların yaptığını ve insanlığın mutluluk içerisinde yüzdüğünü. Tabii ortaokul çocuğu olarak bilmezdim üretim araçlarına kimin sahip olduğunu ve o mutluluğun bu sahip olmaya ya da olmamaya bağlı olduğunu. O yüzden hayalimin bir kısmı gerçekleşirken mutlulukla birlikte hayal gücümü de götürenin ne olduğunu büyürken öğrenecektim. Her şey elimizin ucunda olacaktı, huzur ve hayal gücü hariç. O zamandan itibaren anlamaya başladım, hayal gücünün insanın kendisi olması anlamına geldiğini. Anladım, bu halde olmamızın nedeni hayal gücümüzün törpülenmesinde. Hepimizin birbirinin kopyası yapılmaya çalışılmasında. Oysa bu, insanın doğasına aykırı. O nedenle yapay zekâ bu konuda bizden başarılı. Onun hisleri yok ve taklit etmeye bizden daha iyi kodlanıyor. Ya biz? Bizim damarımızda kan var, zihnimizde düşünme kabiliyeti. Akıyor ikisi de durmadan. Yamaçlardan setler çekilse de önüne, kışkırtıyor bizi kendimiz olmaya. O yüzden okulda yaramaz çocuk, gençlikte serseri, hayatta baltanın bile bizi sap olarak kendisine yakıştırmayacağı canlılara dönüyoruz.

Oysa her insanın içinde dünyayı değiştirecek bir cevher vardır. Dünyayı da zaten böyle insanlar değiştirir. Sınıfın en çalışkan öğrencisi, çok efendi, genç falan değil. İşin kuralı bu zaten. Deha ile normal sevişmez pek. Yine de herkes tek tip olmak zorundadır ve bu iş okulda başlar. Her öğretmenin gözdeleri vardır mesela. O gözdeler hep birbirinin aynısıdır. Oysa sınıfın unutulmuş en arka sırasında, uyuduğu sanılırken bir keşif peşinde dünyaya açılıyordur sınıfın en tembel çocuğu. Tek suçu başka donlara girememektir. En doğanın bu olduğunu düşündüğü için

belki.

Bugünlerde birbirinin aynısı insanları görünce hep onu düşünüyorum. Çünkü “Eğitilemeyenlerdendim.” Henüz ilkokuldayken Dünya Savaşları Ansiklopedisi okuturdum anneme. Hayata dair sorgulamalar yapardım. Evin her şeyini tamir ederdim ama okulda “çöptüm” adeta. Matematikten çakmaz, ders çalışmaz ve ders saatlerinde bağlama çalmaya kaçardım. Bildiğimde bile susardım. Çünkü bana ulaşmanın bir yolunu düşünecek hayal güçleri yoktu. Köreltilmiş hayal güçleriyle başkalarının bir hayal gücü olduğunu bile anlayamıyorlardı. Peki derdim ne? Bu dergi de bu rakı masasından fırlamış gibi deneme parçacıkları ne alaka? İşte zurnanın peşrevi tam da burada, varsa tabii! Sağlamcılık böyle bir şey. Çünkü zihinlerindeki “mükemmel insan” tahayyülüne uygun olmayan “eksik” onların gözünde. Çünkü kendimizleştiremediğimiz “sakat” bizim için. Hatta duyguları işin içine katmazsak sınıfın en silik çocuğuyla, bir engellinin gördüğü muamele benzerdir. İstisnalara haksızlık etmek istemem ama öyledir. Lise yıllarında en tembel kabul edilen kişi yakın arkadaşım. Öğretmen soru sorduğunda cevabı verirdik de yine inat eder yanıtlamazdı. Çünkü kimse ona giden yolu merak etmemişti. Oysa tamiri en zor elektronik cihazları tamir ederdi. “O zaman gitsin tamirci olsun” diyecek sömürü sevdalılarının eline koz vermek için demedim. Tam tersi, o makul öğrencilerden daha geniş bir dünyası vardı. Ama herkes dış görünüşüyle değerlendirirdi. Hedefi de mütevazıydı, ulaştı sanırım. Tabii bu sefer hayatının başka alanlarında hayal gücüne yamaçlar örülmüştür. Bir yıl arayla aynı okulda ben benzer bir durumun ibretlik bir örneğini yaşamıştım. Çoğu lise öğrencisinin uğraşmadığı, uğraşmaya yönlendirilmediği ve imkân bulamadığı şeylerle uğraşıyordum. Şiir dinletisi düzenlemek, konser vermek gibi. Peki, öğretmenimin gözünde neydim? Sınıfa soru sorduğunda cevap vermek için kendimi parladım. Söz hakkını koparabildiğimde bana sorduğu soru “Bugün günlerden ne?” oldu. Beni hatırlamaz ama şu yazıyı okusa, kendi yaptığını bile hatırlamayıp onu yapanı ayıplar muhtemelen.

Buna dair bir şeyler demek çok istiyordum. Bir yolculuk vesile oldu. Antakya’ya dayanışma için giderken araç bozulmuştu. Beklerken Gassan Kanafani’nin “Filistin’in Çocukları” isimli kitabına başladım. İlk öykünün ilk cümleleri, dergiye yazı konusu bulduğum hissini veriyordu. Bilin bakalım ne oldu? Öyküyü okurken uyku bastı. Uyumamaya direnerek ve anlamaya çalışarak bitirdim ama tabii uçtu çoğu. “Şansımı dönüş yolunda deneyeyim” dedim

ama adeta aracı döver gibi yağın dolunun altında aynı akıbeta uğradım. İşte şimdi satırlarımla kaynaştıracağım Sevgili Kanafani'yi. Öğretmenlik yaptığı dönemde kaleme aldığı bir öykü “Yamaç.” Hayal gücünün sınırlanmasına ve ikna olmadığı işi yapmak zorunda kalmasına bir isyan adeta.

Öykünün öğretmen kahramanı Hamdi'nin, müdürün kendisini aşağılamasına karşı içinden geçirdiği şu söz milyonların, milyarların hissidir belki: “Haftalığımızın sahibi diye ruhumuza da sahip olmak istiyor.” Şöyle geçirir Hamdi içinden öykünün başında: “Birinin insanların önünde dikilip durması ne kadar zor bir şeydi... Hem de ne için? Onlara bir şeyler öğretmek için. Sen kim olduğunu sanıyorsun? Şu sefil hayatın boyunca hiç kimse sana yararlı bir şey öğretmedi. Gerçekten de insanlara öğretecek bir şeylerin olduğunu mu sanıyorsun? İnsanın hayat hakkında bir şeyler öğreneceği en son yerin okul olduğuna hep herkesten fazla inanan sen, şimdi de kalkmış öğretmen olacaksın?” Hamdi'nin sınıfa girmesi ve kargaşa içerisinde bir çocuğun “Benim anlatacak bir hikayem var öğretmenim” demesi hayal gücüyle önyargının savaşının küçük bir anlatısı oluyor.

Babasının ayakkabıcı dükkânı olduğunu söyleyerek öyküsüne başlayan çocuk; zengin bir adamın sarayının tepesinin yamacında babasının çinkodan bir kulübede sadece kendisinin sığabildiği bir dükkânı olduğuna, babasının çalışırken gözüne iğne battığı ve tek gözünün kör olduğuna, saray hizmetçilerinin ayakkabılarının yapılması karşısında bu kulübeye göz yumduğuna ve babasına sürekli ayakkabı geldiğine dair bir kurgu anlatır. Çocuklar devamını ister. Çocuk ise saraydan her gün atılan çöplerin bir dağ oluşturduğunu ve babasının dükkanla beraber onun içerisinde kaybolduğunu belirtir. Hamdi, çocuğu müdürün odasına götürürken sorar: “Gerçekten baban öldü mü?” Çocuk, “Hayır, ölmedi. Hikâye bitsin diye öyle dedim. Bahar gelince o çekirdekler, kabuklar kuruyup hafifleşecek ve babam onları kaldırıp kurtulacak” der. Hamdi, “Bu çocuk bir dahi” diyerek müdüre anlattırır. Müdür dinler ve “Bu çocuk bir deli” der. Hamdi inatla çocuğun dahi olduğunu söyler ve çocuğun anlattığı hikâyeye ortak olur.

Anlatmak istediğim bu kadar basit. Çocukların hayal güçlerini sınırlamadan, önyargıyla yaklaşmadan onları geliştirmek. Yoksa her yaştan, birbirinin aynısı insanlar olarak ziplenmiş hayatlarımızı sürdürmeye devam edeceğiz.

Gözetlenmek ve Gözetlemek Üzerine

Şeyma Büyükurvay Şatay

seymaurvay@gmail.com

Sayı: 119, Ocak 2024

Yazın yayımlanmış bir yazının başlığını “Gözetilmek” diye koyduğum zamandan beri kafamda kelimenin farklı türevleri hakkında bir yazı kaleme almak var. Herhalde bu aralar o kadar türevinin türevi haller yaşadım ki, sonunda yazıyorum. Hem de çoğu zamanki gibi öyle yazıyı yetiştirebileceğim son günlerde değil de erkenden... Bence bu girişi biraz daha anlamlı bir hale getirmeliyim.

Yazın erişilebilirliğin gözetildiği, dolayısıyla bir birey olarak benim gözetildiğim bir etkinlikteki deneyimime dair yazı yazmıştım. Başlığından dolayı da “gözetlemek, gözetlenmek” kelimeleri zihnimde dolaşmıştı. Boşuna değildi tabii. Çünkü beni sıkça gözetlerler, yani ben sıkça gözetlenirim. Şu an yazıyı yazarken bile gülüyorum yazdıklarım ama duygu ve düşüncelerimi ancak bu cümlelerle ifade edebilirim. Bir yanılsama olmasın. Sahiden ciddi bir konudan bahsediyorum. Bir iç dökme aslında. Sonra belki oturup literatür taraması yaparsam içimden geçenleri kuramsal olarak da anlamlandırmaya çalışırım.

Söz konusu engellilik olunca “engellilik” de o kişi için bir çatı kimlik görülüp başka özellikler göz ardı edilince kişisel alan, kişisel ihtiyaçlar, talepler ve hassasiyetler önemini yitiriveriyor. Bu konu karşımıza en çok engelli kişiye günlük hayatta yardım etmek ile ilgili çıkıyor. Sonra “yardıma muhtaç kişi” algısı pekişince eğitim, sağlık, ulaşım, istihdam, eğlence gibi her alanda kendini gösteriyor. Çünkü kişi hala engelinden ibaret.

Peki engelinden ibaret görülünce ne oluyor dersiniz? En başta bir bireyi engelinden ibaret görmek veya başka herhangi bir özelliğinden ibaret görmek, onu bir birey olarak görmemek demektir. Dolayısıyla o kişiyle ilgili duygu, düşünce ve davranış geliştirirken referansın o kişi değil de onu ibaret gördüğümüz özellikle ilgili birikimler olması demektir. Örneğin, dolmuşta giderken konuşmalarından ve görünüşünden çingene olduğu düşünülen birini ele alalım.

Mesela boş yer varken onun yanına oturmamak, göz göze gelmekten kaçınmak ve doğrudan bir iletişim girişimi olursa yeni insanlarla tanışmaktan kaçınılmamasına rağmen çekinik kalmak. Bu örnekte çingene olan kişiyle ilgili hiçbir bilgi, tanışıklık yok ancak bazı kodlar nedeniyle otomatik davranışlar söz konusu. Elbette bunlar çingenelerin pis olduğu düşüncesi veya bundan dolayı iğrenme duygusuyla birlikte bir otomatik davranışa dönüşüyor. Mesela aynı dolmuşta yolculuğunun sonuna gelmiş ve otobüsten incek bir körü de düşünelim. Yerinden kalkıp kapının yanına yanaşıp ayakta durmasından ve “Kaptan, incek var” demesinden anlaşıldığına göre incek. İşte o anda biri açılan kapıdan atlayıp kör kapının merdivenine adım atar atmaz kolundan sıkıca kavrayıverir. Bu davranış da körlerin günlük hayatın sıradan bir aktivitesini yardımsız gerçekleştiremeyeceği düşüncesi ve ardından gelen acıma veya merhamet duygusu ile gelişir. Çünkü kişiye özgü bir bilgisi yoktur ve engellilik çatısındaki mevcut birikimleriyle hareket etmeyi yeterli görmektedir. Bu pratiklik insana evrimsel süreçte doğa içindeki tehlikelerden hızlıca kurtulmak gereğinden kalsa da hala işimize geliyor. Mesele bunu değiştirebilmekte veya azınlık kimliklere karşı gelişmiş birikimlerimizi didikleyip güncelleyebilmekte.

Gözetlenmek ve gözetlenmeye tekrar dönersek, gözetlenen kişiyle ilgili yine bir çatı kimlik algısı ile karşılaşırız. Bireyin engellilik vasfı o anda ilk ve tek göze çarpanıdır. “O halde engellilikle ilgili birikimime dayanarak yardıma ihtiyacı olduğunu, hatta paraya ihtiyacı olduğunu düşünüp acıma veya merhamet duygusuyla yanaşmamda bir sorun olmayacağını düşünürüm.” Yanaşmaya gerek duymasam dahi “Yolda yürüyor, üstelik merdivenden takılmadan geçiyor, hatta durağı bastonuyla yoklayıp buluveriyor, kenarındaki çöp kutusunu da fark etti ve çarpmadan durağın önüne geldi, aman aman yola incek, otobüsün kapısını nasıl da kolay buldu” diye izler; merak ve endişe, hatta hayranlık veya acıma duyar. Kişinin rahatsız olabileceği, fark edebileceği ihtimalleri söz konusu değildir; olsa da tolere edilebilecek bir öneme sahiptir. Sonuçta evet, kişisel alan vardır ve dokunulmazdır ancak anlaşılır ve içten bir merakla abartısız gözetleme sorun değildir ancak kişinin rahatsız olma ihtimalini yok sayarcasına olanı da bir fiziksel müdahale olmasa da kişisel alan ihlalidir.

Gözetleyenin gözetlenene yönelik tutumlarını konuştuk fakat bir de gözetleyenin kendine yönelik bakışı var. Burada söylemeliyim ki, “gözetleyen” tanımını bireyi yok sayan yönüyle

yapıyorum. İnsanların etrafı hakkında duyup duygulanması ve düşünmesi kendinden kaynaklanır. Önce kendi kimliğine olan duygu ve düşünceleri, sonra etrafındaki hangi veriyi nasıl değerlendirdiği ile gelişir. Kendisiyle ilgili üstünlük ihtiyacı evrenseldir. Herkes başkaları için de anlamlı, değerli olmak ister, isterim. Herkes bunun için çabalar, ben de... Yalnız, bu yolculukta bir sorun oluyorsa temel bir üstünlük arzusu başkaları üzerinde muktedirliğe dönüşür. İşte bu sorun; kişinin kendini başkaları içinde anlamlı, yeterli, değerli, hissetmediğinde, ki bu gayet insani bir haldir, bu duyguyla başkalarının daha kötü durumda olduğuna dair duygu ve düşünceler kurarak baş eder. Buna dönük davranışlarsa yanlış giden bir öz onarım sürecine dahildir. Keşke kendi içsel yaralarımızı onarırken, boşluklarımızı tamamlarken, başkalarının bireyselliğine ve saygınlığına dokunmasak...

Gözetlenen Evliliklerimiz

Nuri Turhan

turhan.nuri1977@gmail.com

Sayı: 120, Şubat 2024

Merhabalar sevgili okur. Bu yazımda sizlere evliliklerimizin sağlamcı toplum tarafından nasıl gözetlendiğinden ve çeşitli müdahalelerle baskı altına alınmaya çalışıldığından bahsedeceğim.

2022'nin sevgimizle içimizi ısıtan soğuk aralık ayında ülke dışından tanıştığım bir canla ortak bir yaşamı paylaşmaya karar verdik. Sevgili eşim Fas vatandaşı olduğundan ilk zamanlar büyük oranda dil sorunu yaşasak da birlikte bulduğumuz çözümler ve çeviri programlarıyla iletişim sorunumuzu önemli ölçüde hallettik. Burada yurt dışından bir canla evlenmeyi düşünen arkadaşlara önerim, evlenmeden önce mutlaka iki tarafın iki dilde de temel cümleleri öğrenmeleri iletişimlerini kolaylaştıracaktır. Sadece çeviri programlarla iletişim oldukça sınırlı kalıyor.

Evliliğimizin ilk aylarında çeşitli zorluklarla karşılaştık da evlilik öncesi kurduğumuz iletişimlerimizde birbirimize açık olmamız sayesinde sorunlarımızı çözmeyi başardık. Yani sağlamcı toplumun evliliğimiz dolayısıyla duyduğu şiddetli endişeleri biz yaşamadık diyebilirim.

Tabii yurt dışından evlenmek, "Hadi ben karar verdim, evleniyorum" demekle olmuyor maalesef. Önce ailenizi, sonra sizi korumayı üstüne dert edinen çevrenizi de dolandırılmayacağınıza ikna etmeniz gerekiyor. Yani sizin yaşama dair birikimleriniz, Düşünceleriniz, insan ilişkilerinden edindikleriniz, tamamen hikâye bu iyi niyetli çevrenin gözünde. Yüzde doksan dokuz nokta dokuz kızın amacı sizi dolandırmak bu arkadaşlara göre. Tabii ki bu durumlarda insanların kaygılanması çok olağan bir durum. Ancak kaygı sizin özel alanınızı ihlal edecek veya kararlarınıza müdahale edecek düzeyde olduğunda kişisel önlemlere başvurmanız gerekiyor ki ben de öyle yapmak zorunda kaldım. Bu kısmı kapatırken şunu ifade etmeden geçmeyeyim. İnsan bu aşamalardan geçerken öğreniyor kimin gerçek anlamda dost olabileceğini. Ben de bu durumu yaşayarak çok iyi öğrendim kim gerçek, kim yüzeysel dostmuş.

Asıl hikâye bundan sonra başlıyor. Biz sevgili eşimle birçok zorluğu birlikte atlatarak evlenmeyi başardık. Burada şunu belirtmeliyim. Eşime birlikte sokağa çıktığımızda nelerle karşılaşacağımız konusunda ayrıntılı bilgiler vermeye çalıştım. Ondan sadece yaşadıklarımızı gözlemleyip benimle paylaşmasını rica ettim.

Şimdi sizlere bu sağlamcı toplumun kendisinden farklı olarak nitelediği insanlara yaşamın her alanında sergilediği trajikomik yaklaşımlardan bahsetmek istiyorum. Eşim benden oldukça genç yaşta. Gönül ve özde aynı yaştayız. Onunla hiç yaşımızı sorun etmedik bizi sürekli dikizleyen sevgili toplum kadar.

Sokağa çıktığımızda benim elimde beyaz bastonum sürekli oluyor. Eşim “Buna artık gerek yok” dese de benim savunmam “Canım, ben seni baston niyetiyle hayatıma ortak etmedim, birlikte eşit yol alalım. Birbirimizin yoldaşı, arkadaşısı olalım düşüncesiyle senin değerli yaşamına ortak oldum. Nasıl ki sen gözün kapalı sağlıklı bir şekilde sokakta yürüyemezsen ben de elimde baston olmadan bağımsızca yürüyemem” şeklindeki savunmamı çok anlayışla karşıladı ve aramızdaki bu küçük sorunu kolayca çözdük.

Buraya kadar eşimle olan ikili iletişimlerimizden ve birlikte bulduğumuz çözümlerden bahsettim. Şimdi yazacaklarım sevgili sağlamcı topluma. Sevgili toplum, sokakta farklı gördüğünüz ya da etiketlediğiniz insanları sürekli göz hapsine alıyorsunuz, yapmayın. Hastanede, restoranda, toplu taşıma araçlarında kendi kafanızdaki etiketlerle insanları sürekli göz hapsinde tutmayın. Sizlerin yaşantısına zarar verilmediği sürece başkalarının yaşam biçimi, farklılıkları sizi ilgilendirmez düşüncesindeyim.

Görme engeli olan bir insanın eşinin gözüne “Bu da görmüyor mu acaba?” diye bakma sapkınlığından vazgeçin. Çocuğuyla annesini birlikte gördüğünüzde, “Bu da babası gibi kör mü?” diye sorma densizliğinden vazgeçin. Hastanelerde, restoranlarda ve benzeri yerlerde zihninizde etiketlediğiniz insanları cehalet saçan bakışlarınızla baskı altına almaya çalışmaktan vazgeçin. Toplu taşıma araçlarında eşinin ya da çocuğunun yanında, engeli olan bireye kütüğe saldırır gibi saldırmayın. Belli bir bilinç düzeyinde olan insanlara Cehaletinizin bir etkisi yok.

Ancak kör bir bireyle evlenmiş duygusal açıdan çabuk etkilenen, engellilik bilinci yeterince gelişmemiş insanların yaşamını zehrediyor bu sağlamcı kafanız.

Yazıma burada son verirken insanın bütün farklılıklarıyla değerli olduğunu ve bütün insanların onurlarının birbirine eşit olduğunu hatırlatmak isterim. Hiçbir insanın farklılıklarından dolayı sağlamcı toplum tarafından gözetlenmediği, saygın bir yaşam diliyorum herkese. Sevgiyle kalın.

Yemek Yerlerinde Körcül Deneyim-1.

Ayça Balcı Güngör

aycaba@gmail.com

Sayı: 121, Mart 2024

EEEH Dergi okurlarına k rc l yemek deneyimlerimi paylaşmaya başladığım ilk yazımla ‘‘Merhaba’’ diyorum. Bundan sonrası için zaman zaman gittiğim yemek mekanlarındaki k rc l ipuçlarından size bahsetmeye çalışacağım.

İlk olarak Mart ayının başında arkadaşlarla gittiğimiz  eşme Bazlama Kahvaltı mek nından bahsedeceğim. Mek nın birçok yerde şubesi yer alıyor. Biz de bir arkadaşımızın  nerisi üzerine gitmeye karar verdik. İstanbul Teşvikiye’de olan şubeye gitmek için Mecidiyeköy’de buluştuk. Buluşma olacaksa tabii biri kesin beklenir :). Evet, doğru bizim de öyle oldu.

Arkadaşımızı Biraz bekledikten sonra yola çıktık. Otobüse bindikten sonra Maçka Demokrasi Parkı durağında indik ve navigasyonumuzu a tık. Bölgenin dar sokaklarında yürümeye başladık. Bazen Navigasyon, bazen birilerine sorarak mek nı bulduk. 5-10 dakika kadar yürüme mesafesi vardı ve navigasyon her zaman doğru çalışmadı. Google Maps dar sokaklarda bazen tam randımanlı  alışmayabiliyor.

Mek na ulaştığımızda insanlar kahvaltı için sıra bekliyorlardı. Ancak mek nın yan yana    şubesi olduğu için bize hızlıca sıra geldi. Biz cep şubede kahvaltımızı yaptık. Mek na girdiğimizde sağda ve solda masaların olduğu uzun bir koridordan yürüdük. Masamız en sondaydı ve cam kenarındaydı. İçerinin çok sıcak olduğunu söyleyebilirim. Masanın konumu şansımıza güzeldi  nk  orta bölümlerde müzik vardı ve diğer masaların gürültüsü de sesi arttırıyordu. Önceden rezervasyon imkânı olmadığı için bu mek nda masa seçmek pek mümkün değil.

Kahvaltı için alternatif olarak pek seçeneğiniz yok. Serpme kahvaltı almanız gerekiyor. Serpme kahvaltı için ücret kişi başı olarak alınıyor. Kahvaltıda masaya gelen her şey sınırsız. Görevliler ara ara masaları gezerek gözleme, bazlama ve pişi dağıtıyor.

Çay masada altında bir ısıtıcı olan çaydanlık ile bulunuyor. Çaydanlığın altında bulunan ısıtıcının içinde ateş bulunduğu için masada buna dikkat etmek önemli. Ayrıca çaydanlığın devrilmemesi için dikkatli olmak gerekli. Çay bittikçe görevlilerden yenilemelerini istemek gerekiyor.

Herkesin önünde küçük bir servis tabağı ve içerisinde çatal bıçak oluyor. Masada peçete, ıslak mendil, şeker bulunuyor. Kahvaltının vazgeçilmez eşlikçisi çay için bardaklarımız da masada yerini alıyor tabii ki.

Ortaya peynir, domates, salatalık gibi yiyecekler servis tahtası üzerinde geliyor. Zeytin, bal, kaymak küçük tabaklarla servis ediliyor. Bunlara ek olarak soslar, mezeler var. Ancak soslar ve mezeler küçük tabaklarda genellikle ikişer tabak şeklinde masaya bırakılıyor. Bu yiyecekleri paylaşmak bizim için biraz zorlayıcıydı. Aslında sınırsız olduğu için herkese ayrı küçük tabak isteyebileceğimizi yemek sonrasında düşündük. Küçük tabaklar aslında bir kişilik gibi diyebiliriz. Yani eğer giderseniz masaya konulan meze ve sos tarzı yiyeceklerden kişi sayısı kadar talep etmeniz, paylaşma sorununu ortadan kaldırabilir.

Ara sıcaklarda menemen ve sucuk geliyor ve görevliler tabaklara dağıtma konusunda destek oluyorlar. Mekânda çeşit çeşit reçel olduğunu söylemeden geçemeyeceğim. Balkabağı reçelinden acı biber reçeline, nar reçelinden mandalina reçeline kadar istediğiniz birçok reçeli bulabiliyorsunuz.

Reçel servisi, gözleme ve bazlama servisi gibi işler çalışanlara görev tanımı olarak paylaştırılmış. Görevlilere kendi sorumluluğunda bulunmayan bir talepte bulunulduğunda o işten sorumlu kişiye yönlendiriyorlar. Mekânda görevli sayısı gayet yeterliydi, görevli bulmakta kalabalığa rağmen zorlanmadık. Masanın toplanması için söylemek gerekiyor. Söylemeden masadaki boş tabakları almıyorlar.

Mekânda ücretli olarak ekstra ara sıcak talep edilebiliyor. Ancak kahve gibi ekstra başka bir şey mevcut değil. Bir başka olumsuz nokta ise kahvaltıda su servisi yapılmıyor olması. Su ücreti pahalı. Su alacak olursanız sonradan pişman olmamak için fiyatını sormakta yarar var. Ara sıcaklardan almadığımız için fiyatları hakkında bilgim yok. Kafede sigara içilen alan olmadığı için yemek esnasında sigara dumanıyla kirlenen havaya maruz kalmıyorsunuz.

Gitmeden önce fiyata bakarak düşündüğümde pahalı gelmişti ancak yine de denemek istedim. Sınırsız bir kahvaltı ve ortalamanın üstünde kalite memnun bıraktı. Yeni paylaşımlarda buluşmak üzere.

İçimdeki Müzik

Nurşen Korkmaz

nsunarkorkmaz@gmail.com

Sayı: 112, Haziran 2023

Değerli okurlar, bu yazımda “İçimdeki Müzik” adlı romandan dikkatimi çeken bazı bölümleri alıntılar yaparak sizinle paylaşmak istiyorum. Sharon M. Draper tarafından yazılan “İçimdeki Müzik” Eylül 2019'da basılmış. Kitabın orijinal adı “Out of My Mind.” Gerçek bir yaşam öyküsünden ilham alınarak yazılmış olan romanın ana karakteri Melody.

Melody spastik ikili kuadripleji tanısı konmuş, yeti farklılığı olan bir çocuk. “Beyin felci” olarak da tanımlanıyor. Melody tekerlekli sandalye kullanıyor. Yürüyemiyor, konuşamıyor, tuvalete tek başına gidemiyor, tek başına yemek yiyemiyor, elleri ve kolları çok güçsüz. Kafası zaman zaman biraz sallanıyor ve kimi zamanlar salyaları akıyor. Beyni ise mükemmel çalışıyor. İnsanlar çoğu kez ona ismini sormuyor. Onun engelli bir birey olması isimsiz bir çocuk olduğu anlamına gelmese de çevredeki insanlar engelli bireylerin tek kimliklerinin engeli olarak gördüklerinden olsa gerek, bu romanda da gerçek yaşamda rastlandığı üzere ismi sorulmuyor. Bir insanın yeti farkı varsa isminin önemi yokmuş gibi bir algı olsa gerek. Günlük yaşamda da ne çok karşılaşıyoruz “şu, o, bu” gibi zamirlerle tanımlamalarla. Hani yok ya bir adımız, “Şunu karşıya geçirin, o çay içer mi?” Yeti farkımız tüm bunların önüne geçiyor başkalarının gözünde. İşte Melody'nin bu yaşadığı da bana direkt bunları hatırlattı.

Melody'nin çok güçlü bir görsel hafızası var. Gördüğü bir şeyi, izlediği bir filmi ve hatta filmdeki tüm detayları hatırlıyor. Melody söylemek istediklerini konuşarak değil belli başlı işaretlerle, el kol hareketleriyle ve yazı tahtasındaki sözcüklerle ifade ediyor. Kimi zamanlar anlatmak istediği şeyler karşı tarafça anlaşılmadığında, kolları ve bacakları kaskatı kalıp savruluyor. Hatta yüzü bile kasılıyor ve nefes almakta zorlanıyor. Böyle durumlarda kendini kontrol edemiyor. İşte bu gibi durumlarda onun ne demek istediğini anlayamayan kişiler, yine ona kızıyorlar. Aslında her birimiz zaman zaman karşı tarafça anlaşılmadığımızda farklı tepkiler göstermiyor muyuz? Bazen sözlü olarak bazen de hareketlerimizle belli ediyoruz. Melody de başkalarınca anlaşılmadığını hissettiğinde sinirlenebiliyor ve anlatmak istediklerini kendi yöntemleriyle ifade etmeye çalışıyor. Kendimizden farklı bir yöntem kullandığı için Melody'e

kızmak ne derece doğru olabilir ki? Her birey farklıdır ve her bireyin kendini ifade edebileceği farklı bir yöntemi vardır.

Doktorlar Melody'nin ciddi derecede beyin hasarı olduğunu ve ileri derecede zihinsel engelli bir çocuk olduğunu düşünüyorlar. Melody, doktorların kendisini anlamadıklarının çok iyi farkında. Bunu değiştiremeyeceğini düşündüğü için de doktora gittiğinde yapılan testlere zihinsel engelli bir çocuğun vereceği tepkileri veriyor. Doktorlar ise Melody'nin bu duruşunu kesinlikle anlamıyor. Beyninin ne derece mükemmel çalıştığını tespit edemiyorlar çünkü doktorların bakış açısına göre Melody sağlıklı bir birey değil ve tedavi edilmeli. Doktorlar, Melody'nin bu oyununun farkına hiçbir zaman varamıyorlar. Tıbbi olarak Melody “eksik, kusurlu, anormal” bir çocuk. Sıradan testlerle tanı koymaya çalışıyorlar ancak sıradan testler de onun sadece bedensel farklılıklarını belirleyebiliyor. Melody'i biraz gözlemleseler, annesinin deyimiyle “gözlerinin içine baksalar” onun ne kadar zeki bir çocuk olduğunu anlayacaklar. Ailenin görüşlerini ve gözlemlerini birazcık da olsa dikkate alsalar, biyolojik olarak “normal” bir bedensel varoluştan öte başka şeylerin de olduğunu kabul etseler, Melody'nin de diğer başka insanların da durumlarının onların deyimiyle “anormal” olmadığını anlayacaklar aslında. Bunu yapmak yerine “Çocuğunuzun durumunu kabul etmemeniz hem size hem çocuğa zarar verir” diyerek kendilerini ve görüşlerini dayatıyorlar. Bu durumu Melody şöyle değerlendiriyor:

“Doktorlar ne kadar okusalar, çok iyi üniversitelerde bile eğitim alsalar, içimdekileri anlayacak kadar zeki değiller.”

Melody'nin beyninin mükemmel çalışıyor olmasının hiçbir önemi yok. Niye olsun ki, Melody onlara göre “anormal” bir çocuk. Melody'nin annesi hemşire. Doktorun Melody hakkındaki görüşlerine katılmıyor. Melody'nin annesine göre bir insan teşhis tablosundaki isimlerden çok daha fazlasıdır. Melody birçok şeyi anlayabiliyor, iletişim kurabiliyor. Üstelik bunu kendisi için hiçbir şeyin doğru düzgün işlemediği bir dünyada yapıyor. “Asıl dahi olan Melody'dir” diye düşünüyor ve bu görüşlerini doktorlarla da paylaşıyor. Melody'nin ailesi Çok bilinçli ve her şeyin farkında. Anne bir hemşire olmasına rağmen kendisini tıbbi modelin bakış açısına hapsetmemiş. Bu derece bilinçli ailelerin pek fazla olduğunu sanmıyorum. Neyse ki Melody, ebeveyn bakımından çok şanslı. Başka bir ailenin çocuğu olsaydı belki de çoktan

terkedilmiş veya kendisine hiçbir eğitim hakkı tanınmamıştı. Karnını doyor, sırtını giydir daha ne olsun. Zaten sakat, onun için boşuna emek, zaman ve hatta para harcamanın anlamı yok. Zaten tıbben tedavisi de mümkün değil. Doktorlar ise “Onu sevdiğiniz için böyle düşünüyorsunuz. Gerçeklerle yüzleştiginizde gelecekle baş edebilirsiniz” şeklinde görüş bildiriyorlar. Melody’i gelişim bozukluğu olan çocukların eğitim aldığı bir okula göndermelerini ya da evde eğitim aldirmalarını öneriyorlar. Ayrıca bir bakımevine de yerleştirebileceklerini söylüyorlar ve tüm bu konuşmalar Melody'nin yanında yapılıyor. Yani Melody tüm konuşulanları duyuyor ve onu bakımevine yerleştirme önerisinden çok endişeleniyor. İyi ki aile doktorun bu haşin dayatmasına karşı gelmiş. Melody diğer insanlardan farklı görüldüğü için beyni ne kadar iyi çalışsa da dikkate alınmıyor. Sebebi ne olursa olsun bir çocuğu ailesinden nasıl ayırabilirsiniz? O çocuğun bilişsel, duygusal vs. gelişiminin hiç mi önemi yok?

Ailesi Melody’i engelli çocukların ayrı bir sınıfta eğitim aldığı bir okula kaydediyor. Bu sınıftaki öğrenciler farklı engel grubundan ve farklı yaştan öğrencilerden oluşuyor. Ötekileştirmeye, ayrı sınıflarda eğitim verilmeye, ayrımcılığa daha o yaştan itibaren maruz kalıyor bu çocuklar. Akranlarıyla paylaşacakları ne çok şey olur oysa. Bu sınıftaki çocuklara yeni bir şey öğretilmiyor. Sadece tekrar yapılıyor. Öyle ki üçüncü sınıfta olmalarına rağmen öğretmenleri onlara hala alfabeyi öğretmeye çalışıyor. Günümüzde de ne çok var böyle düşünen öğretmenler. Eminim, pek çoğunuz karşılaşmıştır. Evde televizyondan izlediği belgesellerden bile okula oranla çok daha fazla şey öğreniyor Melody.

Melody bir kardeşi olacağını henüz annesi ona söylemeden önce fark ediyor. Annesinin hal ve hareketlerinden, davranışlarından belli oluyor eve yeni bir bireyin geleceği. Yeni doğacak çocuğun engelli olma ihtimaline karşı annenin yanı sıra Melody de kaygı duyuyor. Melody'nin engelli bir bebek olarak doğmasının sebebini kendinde buluyor annesi. “Benim vücudumun beceriksizliği” diyor. “Sağlam” bir çocuk doğuramadığı için kendini suçlu buluyor. Bebeğin herhangi bir engeli olmadan doğması tüm aileyi rahatlatıyor. Doğan bebeğin fiziksel olarak bir farklılığı yok. Birilerine göre “normal” Melody gibi değil yani. Çünkü yürüyebiliyor, konuşabiliyor, tek başına yemek yiyebiliyor vs. İşte tüm bunlar bir bireyin “normal” olması için yeterli özellikler. Diğerlerinden farklı görünüyor olmanız, bir şeyleri farklı yöntemlerle becerebiliyor olmanız ve farklı şeylere gereksinim duymanız sizi “anormal” yapıyor. Oysa kişiyi

engelli yapan şey vücudundaki farklılıklar değil, çevresel düzenlemelerdeki eksiklikler ve önyargılardır.

Bir sohbet sırasında Bayan Valencia, Melody'e “Eğer bir şansın olsaydı yürümeyi mi yoksa konuşmayı mı tercih ederdin?” diye soruyor. Melody “Konuşmayı tercih ederdim” diye cevaplandırıyor. Anlatacak çok şeyi var ve yazı tahtasındaki kelimeler kendini ifade etmesine ve anlatmak istediklerini anlatmasına yetmiyor. Bu sohbetten sonra Bayan Valencia yazı tahtasına yeni kelimeler ekliyor. Melody rüyasında günlük yaşamda yapamadığı birçok şeyi yapabiliyor. Koşuyor, spor yapıyor, arkadaşlarıyla sohbet edip dertleşiyor. Bu bölüm bana engelli bireylerin günlük yaşamda yapamadıkları şeylere karşı hep özlem duyduklarını hissettirdi. Bu, gerçeği yansıtmıyor bence. Örneğin; ben günlük yaşamda nasıl hareket ediyorsam, neyi hangi yöntemle yapıyorsam, rüyamda da o şeyi o yöntemle yapıyorum. Gerçek yaşamda ne kadar görüyorsam rüyamda da o kadar görüyorum. Yani rüyamda gözlerim açılmıyor. Ayrıca Melody'nin rüyasında her şeyi yapıyor olması, okuyucuya yeti farkı olan bireylerle ilgili yanlış bir izlenim veriyor. Sonradan engelli olan bireyler için bu durum farklı olabilir ve rüyalarında eski durumlarındaki gibi hareket ediyor olabilirler. Ama yeti farkı olan her birey sürekli diğer bireyler gibi olmanın hayalini kurmuyor. Kör olan bir birey mutlaka bir gün göreceği hayaliyle yaşamıyor. Hayal edenler vardır tabii ama bu konuda genelleme yapmak doğru olmaz.

Melody beşinci sınıfa geçtiğinde, okulda kaynaştırma sınıfları açılıyor. Böylece engelli sınıfındaki öğrenciler diğer yani “normal” öğrencilerle aynı sınıfta ders görebiliyor. Melody bu durumu "Normal de neyse?" diye eleştiriyor. Burada “normal” tarifinin ana karakter aracılığıyla eleştirilmesi çok değerli. Neye göre, kime göre normal? Sınıf arkadaşlarından birinin dişlerine tel taktırması ne kadar normalse, Melody'nin tekerlekli sandalye kullanıyor olması o derece normal Melody'nin yardımcısı Bayan Valencia'ya göre. Kısa boylu, yeşil gözlü, sağır veya uzun burunlu biri ne kadar normalse, Melody de o kadar normaldir. Bayan Valencia'nın deyimiyile “Sadece Melody değil, tüm bireyler özeldir.” Bu bakış açısı gerçekten de çok değerli.

Melody, kaynaştırma derslerine girmeye başlayınca Ona Cetryn adlı bir yardımcı tahsis ediliyor. Cetryn bir üniversite öğrencisi. Cetryn okulda Melody'nin en büyük yardımcısı. Yemek yemesinde, tuvalet ihtiyacının karşılanmasında, bir sınıftan diğer sınıfa geçmesinde ve daha pek

çok konuda ona destek oluyor. Sınavlara birlikte giriyorlar. Soruları Cetryn okuyor, Melody de yazı tahtasını kullanarak cevaplandırıyor. Aslında sorulara verilecek uzun cümleli cevapları var ama yazı tahtası bunun için yeterli değil. Sınavlardan daha yüksek not almasına da engel oluyor bu durum. Sınıf arkadaşları ise Melody'nin tüm sınavları başarıyla geçmesini kabullenemiyorlar. Melody'nin saatlerce ders çalışmış olmasının, azimli ve hırslı bir öğrenci olmasının hiç önemi yokmuş gibi Cetryn'in ona cevapları söylediğini, yardım ettiğini düşünüyorlar. Zaten beyni mükemmel çalışan Melody, çalışarak daha da geliştiriyor kendini. Başarılı olmak için de başka bir şey yapmasına gerek var mı ki? Düzenli ve çok çalışmak, bol bol okumak, azimli olmak. Vücudunun nasıl görüldüğüyle ilgisi olmasa gerek bunları yapabilmesinin. Okulda da gerekli uyarlamalar yapılmış, erişilebilir çözümler üretilmiş olsa bir yardımcıya da ihtiyaç duymayacak aslında Melody.

Melody Bir gün arkadaşı Rose'nin bilgisayarını incelerken kendi bilgisayarını olsa ve sandalyesine bağlanabilse, kocaman tuşları olsa ve böylelikle tek başına rahatlıkla kullanabilse diye hayal ediyor. Bunu Cetryn'le paylaşıyor. Birlikte bir araştırma yapıyorlar ve böyle bir cihazın mevcut olduğunu öğreniyorlar. İsteddiği tüm özelliklere sahip bir bilgisayar buluyorlar ama çok pahalı. Melody konuyu ailesiyle paylaşıyor. Nihayet bilgisayar alınıyor ve bundan sonra Melody için okul hayatı daha keyifli hale geliyor. Tüm bu süreç, bilgisayarla ilgili yapılan derinlemesine araştırmalar, satın alma süreci, eve gelmesi Melody'i çok heyecanlandırıyor. Öyle ki Medytoker'in eve geldiği gün Melody havalara uçuyor. Medytoker sayesinde dersler Melody için daha kolay geçmeye başlıyor. Başkasına olan bağımlılığı azalıyor. Sınavlara artık tek başına girebiliyor. Başkasına olan bağımlılığı azaldıkça kendine olan güveni artıyor.

Melody'nin okulu ilkokulların katıldığı Akıllı Çocuklar Bilgi Yarışması'na her yıl bir takım gönderiyor. Okul takımı önceki yılki yarışmada ikinci olmuştu. Yarışmaya hazırlık için okulda deneme amaçlı bir sınav yapılıyor. Yapılan sınavda tüm soruları eksiksiz ve doğru olarak cevaplandıran tek kişi Melody oluyor. Buna herkes şaşırıyor. Hatta bazı öğrenciler bunun bir haksızlık olduğunu düşünüyor. Yardımcısı Cetryn'in cevapları ona fısıldadığını iddia ediyorlar. Melody'nin bu başarısını kabullenemiyorlar. Onlardan daha zeki olabileceğini, bunun yanı sıra daha çok çalıştığını, daha azimli olduğunu düşünemiyor ve belki akıllarına bile getiremiyorlar.

Kendi kendine bile oturamayan, onlar gibi koşup oynayamayan, konuşamayan birinin bu başarıyı göstermesi nasıl mümkün olur ki? Burada Cetryn'in bu eleştirilere verdiği cevap çok değerli:

“Vücudunun nasıl görüldüğü ile beyninin nasıl çalıştığı arasında bir bağlantı yoktur.”

Melody gerçekten de tüm soruların cevabını biliyor ve hiçbir soruyu rastgele cevaplandırmıyor. Bu haksız eleştiriler karşısında kahramanımız kendini çok kötü hissediyor ve kimi zaman motivasyonu kırılıyor. Başka bir çocuk bu başarıyı sağlasaydı kim bilir ne derece övülürdü, takdir edilirdi. Melody ise başarısına rağmen küçümseniyor. Tüm okul buna bir türlü inanmıyor. Oysa en az herkes kadar hak ediyor tebrik edilmeyi. Melody'nin en büyük destekçileri Cetryn ve Bayan Valencia oluyor. Okulu temsilen en başarılı öğrencilerin seçilmesi gerekiyor. Öğretmenleri de Melody'nin bu başarısını kabullenemiyor olsa gerek, “Melody bile tüm soruları doğru olarak cevaplandırdıysa demek ki sorular yeterince zor değildi” yorumunu yapıyorlar. Üstelik bu düşüncelerini diğer öğrencilerin gözü önünde söylüyorlar. Ne kadar küçümseyici bir davranış değil mi sizce de? “Melody bile” derken diğerlerini nerede görüyorlar, tahmin edin. Eli ayağı, kolu bacağı çalışıyor diye kendini üstün sayan “sağlamcı” görüş, nedir sizden çektiğimiz?

Bu olay Melody'i fazlasıyla üzüyor. Ön eleme yarışmasına katılmaktan bile vazgeçiyor. Bayan Valencia ve Cetryn'in desteğiyle kendini toparlıyor ve yoğun bir çalışma programına giriyor. Her anı, her boş zamanı hatta öğlen aralarını bile yarışmaya hazırlanarak geçiriyor. Okulda Cetryn, evde ise Bayan Valencia ile adeta gecesini gündüzüne katacak biçimde çalışıyor. Bu derece emek vermesi, vakit ayırıp kafa yorması, çok ama çok çalışması kimsenin dikkatini çekmiyor. Görünüşü her şeyin önünde. Melody sakat, yapamaz, bilemez, kafası çalışmaz, imkânı yok.

Melody'i en çok rahatsız eden sorular, tanıyan tanımayan herkesin neyi olduğunu, hasta olup olmadığını, acı çekip çekmediğini, durumunun düzeliş düzelemeyeceğini sormaları. Gerçek anlamda soranlara durumunu açıklıyor ama dalga geçercesine soran kimi arkadaşlarına “Hepimizin engelleri var, sizinki nedir?” diye cevaplandırıyor. Hatta bu cevabı Medytalcer'ine

kaydetmiş ve gerekli yerlerde tuşlara basıp cevap veriyor. Gerçekten de öyle değil mi? Kim “normal” ki? Hem “normal” diye bir şey var mı? Varsa tanımlayabilir misiniz?

Yarışma takımına girmek için başvuru zamanı geldiğinde Melody başvurusunu yapmak için ilgili öğretmenin odasına gidiyor. Onu gören diğer öğrenciler buna ihtimal vermiyorlar. “Senin ne işin var?” diye soruyorlar Melody'e. O engelli sınıfında olduğu için bu yarışmaya katılamaz onlara göre. O kadar ileri gidiyorlar ki yardımcısı Cetryn'e, “Bu bir eğlence aktivitesi değil, Melody'nin burada olması doğru değil” diyorlar. Yani diğer her yerde olduğu gibi burada da dışlanıyor Melody. Kendileri engelli olmadığı için yarışmaya katılma hakları var ama Melody onlardan farklı görüldüğü, bir şeyleri onlar gibi yapmadığı için katılamaz. Ne kadar zeki de olsa, ne kadar çok çalışsa da sonuçta yeti farkı olan bir öğrenci. Engelli kimliği tüm bu özelliklerinin önüne geçiyor ve kendi yaşlılarının katıldığı yarışmaya katılamaz okul arkadaşlarının mantığına göre. Öğretmeni de farklı düşünmüyor. “Duygularının incinmesini, senin üzülmeni istemem, bu yarışma çok zor” diyerek yarışmaya katılmasına engel olmaya çalışıyor öğretmeni. Melody tüm bu ayrımcılığa, dışlamalara, engellemelere rağmen başvuru yapacağını söylüyor. Öğretmeni ise kendince Melody'i koruduğunu düşünüyor. Oysa ne kadar dışlayıcı, ötekileştirici, ayrımcı tutum takındığını ve bu tavırlarının karşısındakine neler hissettirebileceğini bir tahmin edebilse. Her ne olursa olsun, o da bir öğrenci ve en az yaşlıları kadar katılma hakkı var bu yarışmaya. Ama kafalardaki “sağlamcı” anlayış tüm bunların üzerinde. Melody'nin ihtiyacı olan şey korunup kollanmak değil, yaşlılarıyla eşit şartlara sahip olmak. Bu da insani bir hak zaten.

Takım seçmeleri yapılıyor ve sonuç öğretmeni son derece şaşırtıyor. Finalistleri açıklarken “Son 15 yıldır bu dereceye tanık olmamıştım. Sanırım öğrencimizi hafife almışım” diye bir itirafta bulunuyor öğretmeni. Tüm soruları doğru olarak cevaplandırın tek öğrenci Melody oluyor ve böylelikle Melody, okulu temsilen takıma giriyor. Günlerce çalışmanın ve emeğinin karşılığını alıyor Melody bu başarısı sayesinde. Bu durumu kimi arkadaşları “Tuhaf görüneceğiz” olarak yorumluyor. Ne de olsa takımda engelli bir öğrenci olacak ve bu durum görseelliği bozacak. O günden sonra yarışma takımı yarışma gününe kadar ders saatleri dışında da okulda kalarak çalışıyor.

Yarışma günü büyük bir heyecanla erkenden yarışmanın yapılacağı alana gidiyorlar. Salon görevlisi Melody'e "İyi ki erken gelmişsiniz. Teknik işleri erkenden halletmemiz iyi olacak" diyor. Üstelik bunu Cetryn'e ya da ailesinden birine değil, direkt Melody'e söylüyor. Direkt Melody'i muhatap alması, onu hem şaşırtıyor hem de mutlu ediyor. Melody için gerekli tüm uyarlamaları yapan salon görevlisi, neyi nasıl kullanması gerektiğini ona anlatıyor. Soruları yanıtlamak için kullanacağı butonları da onun tekerlekli sandalyesinden rahatça kullanabileceği şekilde ayarlıyor. Tüm bu uyarlamaları nasıl yaptığını, daha doğrusu nasıl tahmin ettiğini Melody çok merak ediyor. Görevliye soruyor ve görevlinin de tekerlekli sandalye kullanıcısı olan bir oğlu olduğunu öğreniyor. Dolayısıyla neye ihtiyaç duyabileceğini bilmesi zor olmuyor. Yarışmayı onun oğlunun da izleyeceğini öğreniyor. İşte küçük düzenlemelerle erişilebilirliğin nasıl da mümkün olduğunun güzel bir örneği.

Yarışmayı kazanan takım, Washington'a gidecek ve oradaki yarışmada okulunu bölgesel düzeyde temsil edecek. Bunun yanı sıra üç günlük bir tatil kazanacak. Ayrıca yarışmayı kazanan takımın okuluna da bir miktar para ödülü verilecek. Yarışma son derece çekişmeli geçiyor ve Melody'nin takımı 1 puan farkla yarışmayı birinci olarak kazanıyor. Böylece Washington'a gitme hakkını da kazanıyor. Bunu kutlamak için yarışma sonrası yemeğe gitmeye karar veriyorlar. Restoranın girişinde birkaç tane basamakla karşılaşıyorlar. Diğer çocuklar basamakları hopluya zıplaya çıkıyor ama rampa olmadığı için Melody için çıkmak çok zor oluyor. Mevcut asansör ise binanın arka tarafında bulunuyor ve bozuk. Restoran görevlisi bu erişilebilirlik sorununu "Dilerseniz ben kızınızı taşıyabilirim" diyerek çözebileceğini düşünüyor ama Melody gözleriyle buna karşı çıkıyor. Annesi de tabii ki izin vermiyor.

Yemek esnasında Melody eğlenmiş gibi yapıyor ancak hiç eğlenmiyor. Onca insanın gözü önünde yemek yiyor olması, daha doğrusu yemeğini annesinin yedirmek durumunda olması ve bütün gözlerin onların üzerinde olması Melody'i çok rahatsız ediyor. Yemek sırasında bir sebepten dolayı kusan arkadaşı acaba Melody kadar utanıyor mu? Ne de olsa herkesin gözü hala annesinin kendisini beslediği için Melody'nin üzerinde. Çünkü bedensel olarak farklı görünen ve diğerlerine göre bir şeyleri farklı yapan Melody. Farklı olanı bu kadar göz hapsinde tutmanın rahatsız ediciliği üzerinde düşünmek gerek. Merak mı, ayıplamak mı, utandırmak mı, niye burada olduğunu sorgulamak mı?

Ertesi gün gazetelerde bu yarışma haber ediliyor. Haberde özellikle Melody'nin fotoğrafları paylaşılıyor. Buna hem takım arkadaşları hem de Melody üzülüyor. Takım arkadaşları Melody'nin gölgesinde kaldıklarını düşündüklerinden, Melody ise sıradan olamadığından ve diğer arkadaşlarının antipatisini kazandığından üzülüyor. Haberde “Fiziksel engeline rağmen hızlı ve yüksek kapasitedeki zihinsel engelli, takımı zafere taşıdı” ifadesi kullanılıyor. Yani yeti farkı, başarısının kat kat üzerinde sunuluyor. Üstelik Melody zihinsel engelli bir çocuk değil, yanlış haber yapıyorlar yani. Melody bu haberi okuyan arkadaşlarının kendinden nefret edeceğini düşünüyor. Gerçekten de öyle oluyor. Her ne kadar sözlü olarak ifade etmeseler de gözleri her şeyi anlatıyor. Oysa Melody'nin tek isteği Diğer herkes kadar sıradan olmak.

Washington'da yapılacak olan yarışmaya iki haftalık bir zamanları var ve onlar bu zamanı sürekli çalışarak geçiriyorlar. Bu sırada uçuş için gerekli işlemleri de tamamlıyorlar. Yarışma günü herkes gibi Melody de çok heyecanlı. Sabah erkenden havaalanına gidiş için yola çıkıyorlar. Ancak oraya ulaştıklarında kötü bir sürpriz onları bekliyor. Hava şartları uygun olmadığı için uçuşları iptal edilmiş. Takım arkadaşları ise sabah kahvaltısında buluşuyorlar ve havaalanına çok daha erken varıyorlar. İptal edilen uçuştan bir önceki uçağa son anda bile olsa yetişebiliyorlar ve Washington'a varıyorlar. Ne kahvaltıda buluşacaklarını ne de uçuşlarının iptal edildiğini ve bu yüzden de önceki uçuşu son anda yakalayıp uçağa bindiklerini Melody'e haber veriyorlar. Melody ve ailesi hayal kırıklığına uğruyor. Melody'nin üzüntüsü kelimelerle anlatılamayacak kadar derin oluyor. Özellikle de kendisine niye haber vermediklerini düşündükçe kahroluyor. Kendisini bilinçli olarak orada bıraktıklarını düşünüyor. Melody o geceyi uyuyamadan geçiriyor.

Okul takımı yarışmayı dokuzuncu olarak tamamlıyor. Ertesi gün evde kimsenin keyfi yerinde değil, Kardeşi Penny hasta, annesinin başı ağrıyor ve hava çok yağmurlu. Melody ise o gün okula gitmeme kararını değiştirerek ısrarla okula gitmek ve takım arkadaşlarına hesap sormak istiyor. Bütün aksilikler o gün gerçekleşiyor. Yağmur bir türlü durmuyor ve okul servisini kaçırıyor. Buna rağmen Melody okula gitmek için ısrar ediyor. Annesi Melody'i kendi arabasıyla götürmeye karar veriyor. Melody okul çantasını unutunca, babası peşlerinden

yetişiyor ve çantayı onlara veriyor. Kardeşi Peny ise babasının arkasından dışarı çıkıyor ve Melody dışında kimse onu fark etmiyor. Melody annesinin koluna vuruyor, sesler çıkarıp çırpınıyor ve kardeşinin arabanın arkasında olduğunu anlatmaya çalışıyor ama annesi bir türlü anlamıyor. Onun yine bir kriz geçirdiğini düşünüp kızıyor. Araba geri geri giderken kardeşine çarpıyor ve işte o an anlaşılıyor Peny'nin orada olduğu. Peny apar topar hastaneye kaldırılıyor ve işte yine bir kötü sürpriz. Melody kendini suçluyor bu kazadan dolayı. Onu teselli eden kişi Bayan Valencia oluyor. Eğer Melody annesini uyarlamaya alışmasaydı ve araba daha hızlı olsaydı, daha kötü Şeyler olabilirdi. Peny'nin beyninde kalıcı bir hasar olacağından, kendisi gibi engelli bir birey olarak yaşamına devam edeceğinden dolayı çok üzülüyor ama bacağının kırılmasından başka herhangi bir sorun çıkmıyor. Buna en çok Melody seviniyor. Çünkü kendisini ailesine bir yük olarak görüyor. Kardeşinin de ikinci bir yük olmasını istemiyor. Ayrıca bu kazadan kendini sorumlu tutuyor. Vicdan azabı çekiyor.

Sonraki hafta Melody okula dönüyor. O gün çok önemli çünkü yarışma sonrası ilk buluşma olacak. Sınıf çok sakin ve öğretmeninin merhabasına Melody cevap vermiyor. Sessizliği bir süre sonra Melody bozuyor. Medytolcer'in sesini açıyor ve “Neden beni bıraktınız?” yazıyor. Bu soru karşısında herkes birbirinin yüzüne bakıyor ve kimse cevap verme cesaretinde bulunamıyor. Bir süre sonra arkadaşlarından biri ayağa kalkıyor ve “Seni bırakmayı planlamamıştık, sabah erkenden kahvaltı için buluşmuştuk” diyor. Melody neden kahvaltıdan haberi olmadığını sorunca, diğer arkadaşi “Bizi yavaşlatacağını düşündük” diye cevap veriyor. Bahane olarak da beslenmesinin onlar gibi olmadığını söylüyor. Bu bahaneyi sunan ocuk, kutlama yemeğinde kusan ocuk ve Melody ona “Sen de kusmuştun ama kimse seni bırakmadı” diye harika bir cevapla karşılık veriyor. “İptal edilen uçuş öncesindeki uçağı zor yakaladık” diyorlar. Melody ise “Ben kimsenin aklına gelmedim mi?” diye soruyor. Herkes kendini bir Şekilde savunmaya alışıyor. Herkesin kendince bir bahanesi var. Öğretmen, “ok meşguldüm. Eşyaların toparlanması ve çocukların sayımıyla uğraşıyordum. Hiç vaktim olmadı. Rose'den seni aramasını istedim. Senin numaran onda vardı” diyor. Rose ise her Şeyi Şöyle itiraf ediyor:

“Yetişemezdim. Telefonu elime aldım, takımdakilere baktım ve durdum. Ellerine kupayı almış halde hayal ettim. Herkes küçük bir baş hareketi yaptı ve telefonu kapattım ve uçağa bindik.”

Herkes çok üzgün olduğunu, teselli için dokuzunculuk kupasını Melody'e hediye ettiklerini söylüyor. Melody kupayı çok çirkin buluyor. Okulun adı bile yanlış yazılmış. Melody bu hareketi gülererek karşılıyor ve bu kupanın kendisinin değil, onların hak ettiğini söyleyip sınıftan ayrılıyor ve roman bitiyor.

Bu romanda çocukların olduğu kadar öğretmenlerin, doktorların, herhangi bir ortamdaki insanların yeti farkı olan bireylere nasıl bir bakış açısıyla yaklaştıklarının somut ve gerçekçi örneklerine yer verilmiş. Özünde her bir birey farklıdır ama eşit haklara sahiptir. Kimsenin diğerini bu haktan mahrum etmeye, ötekileştirmeye hakkı yoktur. Her farklı birey o farklılığıyla dünyayı tamamlar.

“Sesli mi Okusak?”

Ecrinnur Aytekin

ecrinnuraytekin50@gmail.com

Sayı: 120, Şubat 2024

Merhabalar çok değerli EEEH Dergi okurları.

Dergimizin onuncu yaşını en içten duygularıyla kutluyorum. Bu derginin bir parçası olduğum için gerçekten çok şanslıyım. Nice nice on yıllara EEEH!

Bu ay olumlu bir yazıyla geldim. “Sen olumlu bir şeyler yazar mıydın?” dediğinizi duyar gibiyim. Haklısınız. Bazen ben de güzel bir şeylerle karşılaşabiliyorum. Yine okulda yaşadığım bir olay.

Dersteydik. Tahtada bir soru varmış. Öğretmenimiz soruyu okumadı. Aslında duyarlı bir öğretmen olduğu için her zaman tahtadakileri okurdu. Bu nedenle tahtada bir soru olabileceğini düşünmemiştim. Öğrencilerden biri: “Hocam, sesli mi okusak?” dedi. Tahtada soru olduğunu o zaman anladım. Öğretmenimiz de soruyu o arkadaşşıma okuttu. O da bunu dikkatli bir şekilde yerine getirdi. Bundan sonra hem arkadaşlarım hem de öğretmenlerim bu gibi konularda daha da dikkatli davrandılar.

Bazen bir kişinin bir davranışı, birkaç kişinin ya da bir toplumun gelecekteki davranışlarını etkileyebiliyor. Okulda erişilebilirliğin gerekliliği gibi konulardan bahsediyordum ve öğretmenlerimi bana nasıl daha iyi eğitim verecekleriyle ilgili yönlendiriyordum. Örneğin; onlara, tahtaya yazı yazdıklarında bunları sesli bir şekilde de okurlarsa Braille yazıyla yazabileceğimi falan söylüyordum. Tabii bu sınıf arkadaşlarımın dikkatinden kaçmıyordu. Bu da böyle bir olayın olmasını sağladı.

Kimi zaman erişilebilirliğin hayatımızdaki öneminden, ayrımcı ve sağlamcı tutumların ne kadar gereksiz ve rahatsız edici olduğundan vb. konulardan sınıf arkadaşlarıma da söz ediyordum. Duyarlı bir arkadaşşımdı. Bunlardan bahsettiğimde bana hak verdiğini ve sözünü ettiğim şeylerin daha çok kişi tarafından anlaşılması gerektiğini belirtiyordu. O gün, anlatmanın

ve anlaşılmanın önemini daha iyi anladım. O arkadaşım gibi düşünen insanların çoğunlukta olduğu bir dünya diliyorum.

Çamaşır İşlerine Sıfırdan Giriş-1

Murat Kefeli

m.k@muratkefeli.com.tr

Sayı: 123, Mayıs 2024

İtiraf etmek gerekirse yıllardır yalnız yaşamama rağmen çamaşır işlerine girişmem hayli uzun sürdü. Bunun temel sebebi evimin kibrit kutusu oluşu nedeniyle makineyi koyacak yeri zor buluşum ve tabii ki sevgili annemin elinde kalan son kaleyi amansızca savunmasıydı. Her ne kadar kendisini ziyaret ettiğimde ütücü olarak hizmet versem de yıkama eylemine iki yıl önce ablamın emektar makinesine el koymamla başlayabildim. Bu yazı dizisinde; çamaşır makinesi seçimi, kurutma askılığı tipleri, ütü modelleri ve ütüleme gibi işlerle ilgili bilgiler yer ve eylemlerle ilgili körcülleştirme önerileri yer alacak. Eh, bu sefer kulağı değil burnu tutarak bu konularda bilgi sahibi olan kişilerin de ilgisini çekecek bir yerden başlayalım.

Envai çeşit çamaşır kurutma askısı

Gerçekten de çamaşır işlerine dalmadan önce kurutma askılarında bu denli çok tip olduğunu bilmiyordum. Sorduğum birkaç kördaşın da bilmediğini anlayınca üzüлp mızıklayarak çamaşır işlerine daha girmeden vazcayma şansını da kaybettim tabii. Yazıda beş modelden bahsedeceğim ancak tavsiyem bir alışveriş sitesinde "çamaşır kurutma askı" benzeri bir arama yaparak diğer modellere de göz atmanız. Model seçimi yaparken evinizin fiziksel koşullarına dikkat etmenizi ve bu işi annenizle yapmanızı da tavsiye ederim.

Çek-as

Evimin fiziksel şartları nedeniyle benim için en ideal kurutma tipi çek-as idi. Ancak bu ürün sadece minnak evlerde değil, eşek kadar büyük yerlerde de hayli işlevsel oyuncaklar. Ebatları, markette "ekonomik boy" sıfatıyla satılan streç filmler kadar. Rulodaki dört veya beş bölmeye ip sarılmış. İplerin ucu, iç kısmı girintili bir plastiğe bağlı. İkinci parçaysa ilkinden bağımsız ve rulonun uzağına montajlanıyor. İp rulosunu duvara vidaladıktan sonra ucundaki plastiği çekerek karşı duvardaki parçayla kenetlediğinizde iki duvar arasında dört veya beş dizeli gerilmiş ip ortaya çıkıyor. Rulo kısmı "sarmalı" bir mekanizmaya sahip. Çekme eylemini sonlandırdığınız anda rulo içindeki zımbırtı kitleniyor ve ipin sabitlenmesini sağlıyor. Bu tip

ürünlerin ip boyu dört-beş metre. Ancak sizin iki duvar aralığınız üç metre olsa bile yukarıda bahsettiğim kilitlenme özelliği sayesinde ip gergince duruyor. "Sarmalı" olması da ipi ortadan kaldırmak istediğinizde hayli işe yarıyor. Hafifçe çektiğinizde kilit açılıyor ve ipi kontrollü biçimde ruloya doğru yaklaştırdıkça tıpkı süpürgelerin kablo toplama mekanizması gibi ipleri sarıyor. Tabii bu paragrafta anlattığım bilgilerde fark ettiğiniz üzere iplerin üzerinde çamaşır yok! Felaketi yaşamamanız için birkaç uyarı yapmak şart. Çünkü gerçekten çamaşır astığınız ipler birden boşalıp her halt yere kaydığında ve siz de yerleri en son ne zaman sildiğinizi hatırlamadığınızda küfür lüğatinizin ne kadar da derin olduğunu anlıyorsunuz!

Kıymetli bir atasözümüz ilk uyarımızı göbekten karşılıyor: "Ucuz etin yahnisi sert olur." Ürünler benim aldığım dönemde 70-200 TL aralığındaydı. Yorumlarına kanıp aldığım ilk ürünleri iade etmem pek uzun sürmedi. Herhangi bir marka önermiyorum ancak gelen ürünün rulo kilitlenmesini yapan kısmının kalitesini incelemenizi önerebilirim. Felaketler oradan kaynaklanıyor. İplerin bağlı olduğu plastik parçalar bazılarında çok dandik. Onlar da felaket sebebi oluyor çünkü ipi karşı duvara taktıktan sonra çıkabiliyor. İş görece kalitedeki bir ürünü bulduğunuzda yapmanızı tavsiye ettiğim şeyse çok basit: İpleri, duvar aralığı mesafesine göre kısaltın. Duvar aralığı üç metreyse uçtan ipi iki metre kesmenizi şiddetle tavsiye ederim. Bu eylem, aynı felaketi üçüncü kez yaşamamanızı engelliyor. Rulo kilidi ölse bile salım yapacak ip olmadığı için çamaşırlarınız yer çekimine yenik düşmüyor.

Ürünü takacağınız yüksekliği de iyi belirlemenizi öneririm. Doğa Ana'nın böğrüne sokmadıkları kürek bırakmamalarına rağmen nedense Çinliler bu ürünlere "naylon ip" olarak adlandırılan zımbırtıları değil de kırnap tarzı ince ve kısmen esneyen iplerden kullanmışlar. Çamaşırın ağırlığına göre ipler yaklaşık otuz santim kadar esneyerek aşağıya doğru eğimli bir hal alıyor.

Radyatör askılıkları

Antalya'da doğalgaz altyapısı pek yaygın olmadığı için benim evimde kalorifer yok. Olsa idi muhtemelen bu zımbırtıları tercih ederdim. Çünkü hayli kullanışlılar. Kendi içlerinde de farklı tipleri var ve annenizle bakmanızı tavsiye etmemin temel sebebi bu. Temel kullanım mantığı ince alüminyum tellerden oluşturulmuş askılık radyatöre takılıyor. Arkalığın ucundaki

kancalar radyatörün arkasında/yanında dururken beş-altı sıralık tel öne doğru uzanıyor ve çamaşır asıldığında yere kaymaması için alttan iki destek konulmuş. Başka bir tipteysse askılıklar Latin Alfabesi'ndeki "V" harfi gibi yukarı doğru açılıyor. Üzerine yük konduğunda ne olduğuna dair bir fikrim yok ancak metal olduğu için esneme olmaz. Esneme olmamasıysa kancaların radyatörden sıyrılıp yere düşmeyeceği anlamına gelmez. Çünkü felaketlerin mantığı olmaz!

İndir-as

Aslına bakarsanız en güvenli kurutma askı modeli bence bu oyuncaklar. Ne var ki görünüşü insanın kulağına pek hoş gelmiyor. Çek-as'ı duvara, radyatör üstü olanı bir yerlerin altına tikip ortadan kaldırmak mümkün ama indir-as'lar sabit. Bu zımbırtılar, kanatlı açılır askılara benziyor. Tek farkları tavana monte edilmeleri. Askının bir tarafından ip sarkıyor. Çektiğiniz ip, askılıktaki mekanik sistemi harekete geçirerek tavanda yaklaşık kırk-elli santim yüksekliğinde olan zımbırtının açılarak aşağıya inmesini sağlıyor. Kimi modelde ip kimisinde de metal varmış. "Mış"lı konuşuyorum çünkü bu askı tipini mıncıklama şansım olmadı. Aşağı indirip çamaşır astıktan ve iş bittikten sonra yapmanız gereken şeyse askılığı tekrar tavana doğru itirmek. Her ne kadar mıncıklamamış olsam da askıyı tavana itirmeden önce çekme ipinin bir yerlere takılı kalmadığından emin olmanızı tavsiye edebilirim.

Katla-aç-as

Bu model Türkiye'de neredeyse her evde olan klasik ev içi çamaşır kurutma askısı. Ancak bunlarda da ufak tefek değişiklikler olmuş. Muhtemelen de çoktan olmuş; ben yeni görüyorum; görmeyenler için de yazayım dedim. Yukarı doğru açılan iki kanatta çamaşır asılan ince borular bazı modellerde sabitti. Benim yeni aldığım askılıktaki ince boruların ana iskeletle birleştiği yerler oynar hale getirilmiş. Bu hareketlilik de iki asacak arasındaki mesafeyi istediğinize göre ayarlamayı sağlıyor. Tişört, atlet gibi şeyleri asarken dar tuttuğunuz bir alanı, kazak asarken genişleterek ıslak çamaşırın birbirine temasını engelleyebiliyorsunuz. Aynı zamanda iskeletin direnç noktası olan iki ayağın katlanma mekanizmaları da yaylı hale gelmiş. Zımbırtının telleri yerinden zangır zangır oynamadan rahatça açıp katlayabiliyorsunuz. Her ne kadar ben görmemiş olsam da bir arkadaşım bu zımbırtıların iki ana, dört de küçük kanatlılarının olduğunu da söyledi. Sola ve sağa açılan her iki kanadın üzerinde yer alan ve öne-arkaya doğru açılan kısa kanatlar

opsiyonelmiş. Yani bulaşık makinesindeki bardakların üstüne kapatılan parçalar gibi tak-çıkarmantığında çalışıyormuş. Koca askılık, tişörtle doluyken bu kısa kanatlara daha hafif ve küçük çamaşırlar asılıyormuş. Kulağa hoş geliyor gelmesine de dengeyi tutturamayanlar için korku filmi etkisi yaratabilir.

Balkon-kolon askıları

"Ulan, bu dediğin nenemde bile vardı!" dedim, "Balkon askısı..." diye başlayan bir arkadaşıma. Nenemin bunlardan görmemiş olduğunu sonradan anladım. Bu zımbırtılar "balkon" veya "kolon" askısı adının türevleriyle satılıyor. Fotoğrafını görmeden neyi o ada yakıştırdıklarını anlamak mümkün değil. Balkonun iki ucuna takılıp ortaya gerilen ipi de ifade edebiliyorlar, daha özgün ürünleri de. Örneğin toplu konutlardaki dar balkonlar için ilginç bir düzenek oluşturmuşlar. Balkonun sol ve sağ tarafına seksen santime yüz altmış santim boyundaki bir iskeletten ve aralarındaki ince hafif metal borulardan oluşan düzenek takılıyor. Bu zımbırtılar kullanılmadığı zamanlarda dikey olarak duruyor. Her iki taraftan açıldığında uçları birbiriyle kenetleniyor. Güzel yanısıra iki kat olması. Üst taraftaki borularla alt taraftaki borular arasında bir metre mesafe oluyor. Dar alanı etkin kullanan bir araç gibime geldi ama bilemedim ne desem. Kenetlenme yeri, felaketin düğüm noktası olabilir.

Kurutucu makineler

Birçok markanın kurutma makinesi mevcut. Evinizde yer varsa ve tıkmak size asmaktan daha kolay gelecekse düşünebilirsiniz. "Alabilirsiniz" değil de "düşünebilirsiniz" dememin iki sebebi var: Birinci sebebi belirsizliklerle dolu ve itibardan tasarruf etmeyip her türlü tasarrufun halk tarafından yapıldığı bir ülkede yaşıyoruz. Nükleer Enerji Santrali'nin hangi bölgelere elektrik vereceği muallak. "Bunun konuyla ne ilgisi var?" dersiniz yanıtı çok basit: Nükleer Enerji Santrali'nde üretilecek enerji için devletin verdiği kw/s tutarı garantisi, şu anda HES, RES ve DES'lerde üretilen elektriğin kw/s tutarının yaklaşık olarak üç katı. Yani kol gibi esecek. Hatta esmekle kalmayıp yatırıp bir de öyle de esecek. O nedenle düşünme sürecine girmeden önce kurutma makinelerinin tüketim oranlarına bakmanızı tavsiye ederim.

İkinci sebepse bilimsel. Yapılan araştırmalara göre hijyen oranı en yüksek kurutma tipi geleneksel kurutma yöntemi. Yani açık havada asma. Hijyen oranı en düşük olansa kurutma makinelerinde bu işi yapma. Google'da birkaç anahtar kelime kullanarak bilimsel yazılara ulaşmanız da mümkün. Bir sonraki bölümde akılsız ve akıllı çamaşır makinelerinden dem vuracağım. Siz, siz olun, o güne kadar itibarınızdan tasarruf etmeyin. amaşırlarınızı kendiniz yıkayın!